Quarterly Financial Accounting
E-ISSN: 2783-4417
Vol. 14, Issue 4, No. 56, Winter 2023, p 79-101
Received: 27.03.2023 Accepted: 10.09.2023

Research Paper

The Use of Level Three Fair Value in Financial Reporting in Iran: Challenges and Solutions

Ali Rahmani*
Professor, Department of Accounting, Faculty of Social and Economic Sciences, AlZahra University, Tehran, Iran.
rahmani@alzahra.ac.ir

Samira Maanavi Poudeh
Master's degree , Department of Accounting, Faculty of Social and Economic Sciences, AlZahra University, Tehran, Iran.
samiramaanavi.acc@gmail.com

Abstract
The implementation of Iranian Accounting Standard No. 42, fair value measurement, which aligns with International Financial Reporting Standard (IFRS) No. 13, became mandatory from the beginning of 2021. Fair value measurement is accepted at three levels in this standard, with level three measurement facing greater challenges compared to the other two levels. This research focuses on examining the challenges and solutions of implementing level three fair values in financial reporting in Iran. The target population of this survey-based research includes official experts of judiciary, managers and experts of capital market firms, portfolio managers and investment advisors, university faculty members, financial statement preparers, investors, financial analysts, auditors, and professionals working in supervisory institutions of the capital market. A researcher-constructed questionnaire was used to collect data, which was selectively distributed among the sample members. The research findings reveal that the main challenges reported by respondents regarding the implementation of IFRS No. 13 from their perspective, include "difficulty in identifying the accounting unit for level three compared to levels one and two, the existence of estimation and measurement in level three fair value, and the description of quantitative information about non-observable input data used in the disclosure of financial reporting related to the measurement of level three fair value. Furthermore, the best solution for improving the use of level three fair values in financial reporting is identified as providing technical and practical training to accountants and auditors.

Keywords: Fair value, International Financial Reporting Standard (IFRS) No. 13, Iranian Accounting Standard No. 42, Level Three Fair Value, Financial Reporting.

Introduction: Regulatory bodies, including the International Accounting Standards Board (IASB), are progressing towards increasing the use of fair value measurements, with the most important advantage being the up-to-date financial statement figures. In Iran, with the full adoption of international financial reporting standards, the measurement and disclosure of fair value in financial reporting will become more widespread. According to International Financial Reporting Standard No. 13 (IFRS 13), fair value is the price that would be received to sell an asset or paid to transfer a liability in an orderly transaction between market participants at the measurement date. This standard defines a hierarchy of three levels based on the types of inputs used to determine fair value, with level one being the most observable input level and level three having the least reliability. Level one input data consists of quoted (unadjusted) prices in active markets for assets and liabilities similar to those that the reporting entity has access to at the measurement date, while level three data consists of unobservable data related to an asset or liability that the reporting entity is required to use the minimum amount of level three data. The International Accounting Standards Board states that the best available information for creating unobservable data may be data pertaining to the reporting entity, which, due to the possibility of management discretion in determining the data, can stimulate opportunistic activities and weaken the fair presentation of financial reporting, ultimately leading to incorrect decisions made by users of the financial statements.

* Corresponding author
Rahmani, A., Maanavi Poudeh, S. (2023). The Use of Level Three Fair Value in Financial Reporting in Iran: Challenges and Solutions. *Quarterly Financial Accounting*, 14(56): 79-101.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

Method and Data: This research is descriptive. Initially, the framework for addressing the challenges of implementing the fair value measurement at Level 3 in three areas: unit of account, measurement assumptions, and disclosure, according to IFRS 13, was extracted by examining previous studies and analyzing the content of guidelines provided in relation to this standard in Iran, as well as the technical guidelines of major international auditing institutions such as Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG). This framework served as the basis for designing the research instrument. Additionally, proposed solutions to improve the use of measurement in fair value at Level 3 were presented based on opinions gathered from professionals and the content of laws and regulations governing the reporting profession. Finally, the perspectives of active individuals in capital markets, valuation, accounting, and auditing in four aspects of "challenges in determining the unit of account for assets and liabilities at fair value Level 3," "challenges in determining the measurement assumptions required for fair value Level 3 measurement," "challenges in disclosure at fair value Level 3," and "solutions to improve the use of fair value Level 3 measurement" were collected and analyzed using a questionnaire designed by the researchers. This present research is a cross-sectional study conducted in the year 2021. The target population of the study consists of official judicial experts, managers and experts of capital market firms, portfolio managers and investment advisors, university faculty members, financial statement preparers, investors, financial analysts, auditors, and professionals working in supervisory institutions of the capital market. These individuals were selected using a purposive sampling method, and ultimately, the opinions of 48 members of the stati stical population were obtained.

Findings: Based on the respondents' opinions and statistical tests, there was a consensus on the difficulty of determining the accounting unit at level three compared to levels one and two, as well as the difficulty of fairly allocating value to the components of an accounting unit when that unit is a cash-generating unit. The presence of estimation and approximation at level three, with an average of 4.06 posed challenges in determining the discount rate in level measurement and revealed vulnerability and manipulability resulting from the use of mental assumptions, with an average of 4 among other statements, which had the highest average among the challenges of determining measurement assumptions. This indicates the consensus of the respondents on the challenging nature of these statements. The description of quantitative information on significant but unobservable inputs had an average of 3.63 while describing the sensitivity of measurement to possible and reasonable changes in unobservable input data had the highest average among the disclosure challenges in this category, with an average of 3.60. Ultimately, among all the proposed solutions, providing technical training to accountants and auditors, with an average of 4.13 and creating and updating a database of fundamental information as the basis for measurement assumptions for fair value at level three by official judicial experts to create uniformity in expertise with an average of 4.02 were identified as the best proposed solutions.

Conclusion and discussion: Considering the identification of the prominent challenges and solutions for measuring fairness at the three levels of fair value, the results of this research assist auditors, valuators, legislative and supervisory bodies, as well as academics in achieving their objectives. By identifying the challenging aspects of standards and susceptible areas to valuation manipulation, auditors are aided in conducting fair value auditing. This clarifies society's concerns regarding valuation and highlights the need for greater accuracy in individuals involved in valuation. It draws the attention of legislative bodies to ambiguous points and manipulation in standards, thereby assisting them in formulating laws in these areas. Additionally, by addressing the challenges and presenting solutions, it contributes to the accounting academic community in developing appropriate educational resources and authoring of research in areas that require attention.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

فصلنامه حسابداری مالی
سال چهاردهم، شماره ۵۶، زمستان ۱۴۰۱، ص ۷۹-۱۰۱
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۹

مقاله پژوهشی

استفاده از سطح سه ارزش منصفانه در گزارشگری مالی ایران: چالش‌ها و راهکارها

علی رحمانی *

استاد، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.
rahmani@alzahra.ac.ir

سمیرا معنوی

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.
samiramaanavi.acc@gmail.com

چکیده:

اجرای استاندارد حسابداری شماره ۴۲ ایران، اندازه‌گیری ارزش منصفانه که منطبق با استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی (ابگم) شماره ۱۳ است، از ابتدای سال ۱۴۰۰ الزامی گردید. در استاندارد مذکور اندازه‌گیری ارزش منصفانه در سه سطح صورت می‌پذیرد که اندازه‌گیری سطح سه نسبت به دو سطح دیگر با چالش بیشتری مواجه است. پژوهش حاضر به بررسی چالش‌ها و راهکارهای پیاده‌سازی سطح سه ارزش منصفانه در گزارشگری مالی ایران می‌پردازد. جامعه آماری این پژوهش پیمایشی شامل کارشناسان رسمی دادگستری، مدیران و کارشناسان شرکت‌های تأمین سرمایه، سبدگردان و مشاور سرمایه‌گذاری، اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها، تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی، سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران مالی، حسابرسان و متخصصان نهادهای ناظر بازار سرمایه هستند. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه ساخته پژوهشگران استفاده گردید که به‌صورت هدفمند بین اعضای نمونه توزیع شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد مهم‌ترین چالش مربوط به پیاده‌سازی استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی (ابگم) شماره ۱۳ از دیدگاه پاسخ‌دهندگان، "دشواری تشخیص واحد حساب برای سطح سه نسبت به سطح یک و دو، وجود تخمین و برآورد در سطح سه ارزش منصفانه و تشریح اطلاعات کمی درباره داده‌های ورودی بااهمیت غیرقابل مشاهده مورداستفاده در افشائیات گزارشگری مربوط به اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه" می‌باشند. همچنین بهترین راهکار به‌منظور بهبود استفاده از سطح سه ارزش منصفانه در گزارشگری مالی، ارائه آموزش‌های فنی و تکنیکی به حسابداران و حسابرسان شناسایی گردید.

واژه‌های کلیدی: ارزش منصفانه، استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی (ابگم) شماره ۱۳، استاندارد حسابداری شماره ۴۲ ایران، سطح سه ارزش منصفانه، گزارشگری مالی.

* نویسنده مسئول

رحمانی، علی، معنوی پوده، سمیرا. (۱۴۰۱). استفاده از سطح سه ارزش منصفانه در گزارشگری مالی ایران: چالش‌ها و راهکارها. *فصلنامه حسابداری مالی*، ۱۴(۵۶): ۱۰۱-۷۹.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

مقدمه

رشد سریع ابزارهای مالی و نیاز به بهبود روش‌های پیشرفته مدیریت ریسک، حرفه حسابداری را وادار به تطبیق با محیط اقتصادی در حال تغییر و پاسخگویی به نیازهای فزاینده کاربران گزارشگری مالی نموده است (لیفشاتز[1]، ۲۰۰۲). از سوی دیگر نهادهای مقررات‌گذار از جمله هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری[2] با رویکردی پیش می‌روند که استفاده از اندازه‌گیری‌های ارزش منصفانه را افزایش می‌دهند (امرسون، کریم و راتلج[3]، ۲۰۱۰). گنجاندن مفاهیم ارزش فعلی در استانداردها و هماهنگ‌سازی استانداردهای گزارشگری بیش از ۱۰۰ کشور با هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری بیانگر سطح پذیرش ارزش منصفانه است و حتی بدون توجه به اندازه‌گیری، واضح است که کلیات ارزش منصفانه تا حدی مقبولیت یافته است (صالح‌آبادی و مهرانی، ۱۴۰۱). یکی از مزایای مهم افزایش تأکید بر اندازه‌گیری ارزش منصفانه توسط استاندارد گذاران حسابداری در چند دهه گذشته، به‌روزتر شدن ارقام صورت‌وضعیت مالی است که اجماع بازار در خصوص ارزش اقتصادی دارایی‌ها و بدهی‌ها را منعکس می‌کند (تسالاووتاس، آندره و ایوانز[4]، ۲۰۱۲). در ایران با پذیرش کامل ابگم، اندازه‌گیری و افشای ارزش منصفانه در گزارشگری مالی فراگیرتر خواهد شد (گل‌محمدی و رحمانی، ۱۳۹۷) و با توجه ابلاغیه شماره ۱۲۱/۲۵۱۷۵۴ مورخ ۱۳۹۲/۱۰/۲۲ سازمان بورس و اوراق بهادار مبنی بر الزام ناشران بزرگ در خصوص تهیه صورت‌های مالی مبتنی بر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی از سال ۱۳۹۵، پیاده‌سازی این مجموعه از استانداردها در ایران آغاز گردیده است.

مطابق با تعریف ابگم شماره ۱۳ ارزش منصفانه قیمتی است که در تاریخ اندازه‌گیری در یک معامله سازمان‌یافته میان فعالان بازار، بابت فروش دارایی دریافت، یا در ازای انتقال بدهی پرداخت می‌شود. در این استاندارد به‌منظور افزایش ثبات رویه و قابلیت مقایسه در اندازه‌گیری ارزش منصفانه و افشاهای مرتبط با آن، سلسله مراتبی در سه سطح برحسب نوع ورودی‌های مورد استفاده در تعیین ارزش منصفانه تعریف گردیده است که در آن سطح یک در اولویت بوده و قابل‌اتکاترین محسوب می‌شود و کمترین قابلیت اتکا در سطح سه قرار می‌گیرد. علت این تفاوت در قابلیت اتکا در سطوح مختلف، تفاوت در داده‌های ورودی برای اندازه‌گیری ارزش منصفانه دارایی‌ها و بدهی‌هاست.

داده‌های ورودی سطح یک، قیمت‌های اعلام‌شده (تعدیل نشده) در بازارهای فعال برای دارایی‌ها و بدهی‌های همانند است که واحد تجاری در تاریخ اندازه‌گیری به آن‌ها دسترسی دارد. داده‌های سطح دو به داده‌هایی غیر از قیمت‌های اعلام‌شده موجود در سطح یک اطلاق می‌شود که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، برای دارایی یا بدهی موردنظر قابل‌مشاهده باشد. داده‌های سطح سه، داده‌های غیرقابل مشاهده مرتبط با دارایی یا بدهی هستند (استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲، ۱۳۹۹).

در اندازه‌گیری ارزش‌های منصفانه، واحدهای تجاری ملزم به کمترین استفاده از داده‌های سطح سه هستند و مجازند تا جایی از داده‌های غیرقابل مشاهده استفاده کنند که داده‌های قابل‌مشاهده و مربوط در دسترس نباشند. هیئت استانداردهای حسابداری مالی عنوان می‌کند که بهترین اطلاعات در دسترس جهت ایجاد داده‌های غیرقابل مشاهده، ممکن است داده‌های متعلق به واحد تجاری باشد (صفرزاده، ۱۳۹۶) بنابراین، مدیران شرکت‌ها احتمالاً از اختیارات مدیریتی برای ورودی‌های مورداستفاده در اندازه‌گیری ارزش منصفانه استفاده می‌کنند که می‌تواند فعالیت‌های فرصت‌طلبانه را تحریک کند و باعث تضعیف ارائه منصفانه گزارشگری مالی شود (هوانگ، فنگ و ظاهر[5]، ۲۰۲۰). این امر منتج به اتخاذ تصمیمات نادرست توسط استفاده‌کنندگان بر اساس این ارزش‌های جانب‌دارانه شده که تخصیص ناکارای منابع را به دنبال دارد. به‌طورکلی، زمانی که برآوردها به میزان زیادی به انتخاب مدیریت و اطلاعات خصوصی وابسته است، خطاها در برآورد به‌عنوان افزایش عدم تقارن اطلاعات رایج‌تر است (پمپیلی و توتینو[6]، ۲۰۱۹). این موضوع به‌وسیله شواهد تجربی که توسط شیائو، هان، چن، گائو، لی و

[1] Lifschutz
[2] International Accounting Standards Board (IASB)
[3] Emerson, Karim & Rutledge
[4] Tsalavoutas, André & Evans
[5] Huang, Feng & Zaher
[6] Pompili & Tutino

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

همکاران[1] (۲۰۱۷) ارائه شده، پشتیبانی می‌شود. آن‌ها دریافتند شرکت‌هایی با نسبت بالایی از دارایی سطح سه ارزش منصفانه نسبت به‌کل دارایی‌ها احتمالاً در آینده صورت‌های مالی خود را تجدید ارائه خواهند کرد. در نتیجه در بین سه سطح، ورودی‌های سطح سه به شکل روشنی در معرض مشکلات جدی‌تر عدم تقارن اطلاعات بین مدیران و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی است (هوانگ و همکاران، ۲۰۲۰). از جمله دیگر چالش‌های استفاده از داده‌های مذکور در ارزیابی ارزش منصفانه، تهدید قابلیت مقایسه گزارشگری مالی است که به نظر می‌رسد قدرت توضیح‌دهندگی خود را برای سهام‌داران از دست می‌دهد (پمپیلی و توتینو، ۲۰۱۹).

موارد گفته‌شده بخشی از مشکلات پیش‌رو در اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه و پیامدهای آن بود. این پژوهش به بررسی چالش‌ها و راهکارهای اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه با توجه به پیاده‌سازی تعدادی از استانداردهای بین‌المللی حسابداری در نظام گزارشگری مالی ایران پرداخته است. با توجه به این که از سال ۱۳۹۷ همگرایی با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (ابگم) در ایران سرعت گرفته است و استاندارد۴۲ ملی انطباق کامل با ابگم شماره۱۳ دارد، انجام پژوهش با توجه به فقدان منابع در خصوص چالش‌های و راهکارهای پیاده‌سازی سطح سه ارزش منصفانه، یکی از خلأهای این حوزه را پر می‌کند و شواهد علمی در این خصوص فراهم می‌آورد. دیگر پژوهش‌های صورت گرفته از قبیل تأثیر پذیرش استاندارد حسابداری ارزش منصفانه بر سود حسابداری (حجازی و میهمی، ۱۳۹۶)، مدل پیاده‌سازی نظام ارزش‌های منصفانه (کرمی و بیک بشرویه، ۱۳۹۶)، چالش‌های فنی به‌کارگیری ارزش منصفانه در گزارشگری مالی ایران (گل‌محمدی و رحمانی، ۱۳۹۷) و دیدگاه حسابرسان ایران در خصوص حسابرسی برآوردهای ارزش منصفانه (سلیمانی و محمودخانی، ۱۳۹۸) زمینه‌های دیگری از این موضوع را بررسی کرده‌اند و این پژوهش برای نخستین بار دیدگاه صاحب‌نظران را در خصوص چالش‌ها و راهکارهای سطح سه ارزش منصفانه مورد بررسی قرار داده است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

استفاده از مفاهیم حاصل از تئوری‌های مشروعیت[2] نشان می‌دهد که حسابداری بهای تمام‌شده تاریخی تنها از یک مشروعیت اتفاقی در دهه‌های ۷۰-۱۹۴۰ برخوردار بوده است و قبل و بعد از این دوره، اندازه‌گیری‌های ترکیبی که ارزش‌های بازار را شامل می‌شود، رایج بوده است. از طرفی با وجود اینکه استاندارد گذاران حسابداری حامی افزایش استفاده از ارزش منصفانه هستند، همگی اعتقاد ندارند که این یک مبنای درست (مشروع) برای حسابداری است (جورجیو و جک[3]، ۲۰۱۱) و اگرچه مدت‌هاست آن را به‌واسطه قدرت مربوط بودن ستایش می‌کنند، مخالفان ارزش منصفانه بر عدم قابلیت اتکا قابل‌توجه آن تأکید دارند؛ بنابراین حسابداری بهای تاریخی به‌عنوان یک سیستم استوار که بر ستون‌های محکم احتیاط بنا گردیده، ستایش‌شده است (کایا[4]، ۲۰۱۳).

در سال ۱۹۶۴، انجمن حسابداری آمریکا[5] کمیته‌ای تشکیل داد که وظیفه داشت تا "یک بیانیه یکپارچه از تئوری حسابداری " را تدوین کند که منجر به انتشار تئوری بنیانی حسابداری (اسوبات[6]) گردید. این گزارش توصیه می‌کند که چهار استاندارد در زمان انتشار اطلاعات حسابداری باید اتخاذ و رعایت شود: مربوط بودن، تأییدپذیری، عدم‌سوءگیری و سنجش‌پذیری که بالاترین جایگاه به مربوط بودن داده شد و پس از آن تأییدپذیری قرار گرفت. پیشنهاد "گزارشگری دوگانه[7]" که توسط این بیانیه ارائه شد، به‌عنوان تلاشی برای گذر این صنعت از بهای تاریخی به معیار مربوط‌تر ارزش منصفانه تلقی شده است (امرسون و همکاران، ۲۰۱۰).

[1] Xiao, Hu, Chan, Gao, Li et al
[2] Legitimacy Theory
[3] Georgiou & Jack
[4] Kaya
[5] American Accounting Association (AAA)
[6] A Statement of Basic Accounting Theory (ASOBAT)
[7] Dual-Reporting

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

هیئت استانداردهای حسابداری مالی[1] در سال ۱۹۸۴ با صدور بیانیه مفاهیم حسابداری مالی شماره۵[2]، پنج روش جایگزین برای ارزشیابی ذکر کرد: ۱- بهای تاریخی ۲- بهای جاری ۳- ارزش متعارف بازار ۴- خالص ارزش بازیافتنی ۵- ارزش فعلی. این هیئت به همراه هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری از سال ۲۰۰۲ به‌طور مشترک بر روی پروژه هم‌گرایی اصول عمومی پذیرفته شده حسابداری آمریکا[3] با ابگم شروع به کار نمودند. در یکی از نقاط عطف پروژه همگرایی، هیئت استانداردهای حسابداری مالی و هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری پروژه مشترک خود در خصوص ارزش منصفانه را به پایان رسانده‌اند. هیئت استانداردهای حسابداری مالی، به‌روزرسانی استاندارد حسابداری شماره۰۴-۲۰۱۱[4] و هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری، آبگم شماره ۱۳ را در تلاش برای هماهنگ کردن مفاهیم پیرامون اندازه‌گیری ارزش منصفانه و مطابقت دادن الزامات افشا منتشر کردند (پنمان[5]، ۲۰۰۷). در نهایت هیئت استانداردهای حسابداری مالی در اواخر سال ۲۰۰۶ و اوایل سال ۲۰۰۷ با انتشار بیانیه استانداردهای حسابداری مالی ۱۵۷[6] با موضوع اندازه‌گیری ارزش منصفانه و بیانیه استانداردهای حسابداری مالی ۱۵۹[7] با موضوع انتخاب ارزش منصفانه برای دارایی‌ها و بدهی‌های مالی به بحث ارزش منصفانه افزود و بحث ارزش منصفانه را در حسابداری آمریکا تثبیت کرد (امرسون و همکاران، ۲۰۱۰).

ابگم شماره ۱۳ و بیانیه استانداردهای حسابداری ۱۵۷ از ویژگی‌های بسیار مشابهی برخوردارند زیرا آن‌ها نتیجه فرآیند همگرایی هستند. این دو استاندارد به شرکت‌ها اجازه می‌دهد تا از سه سطح از ورودی‌ها برای برآوردهای ارزش منصفانه دارایی‌ها و بدهی‌هایشان استفاده کنند. درواقع آن‌ها یک "سلسله‌مراتب ارزش منصفانه" مانند سطح یک>سطح دو> سطح سه را پیشنهاد می‌کنند که این رتبه‌بندی مبتنی بر سطح عدم اطمینان مرتبط با این ورودی‌های متفاوت مورداستفاده در برآوردها است (گلاور، تیلور و وو[8]، ۲۰۱۷). اندازه‌گیری‌های سطح یک شامل ورودی‌های قابل‌مشاهده مثل قیمت‌های اعلام‌شده دارایی‌ها یا بدهی‌های برابر (یکسان) در بازارهای فعال و مقادیر سطح دو شامل ورودی‌هایی است که به‌طور غیرمستقیم قابل‌مشاهده‌اند مثل قیمت‌های اعلام‌شده دارایی‌ها یا بدهی‌های همانند در بازارهای فعال. ورودی‌های با دقت خیلی کمتر یعنی مقادیر سطح سه شامل ورودی‌های غیرقابل مشاهده محاسبه‌شده با استفاده از مدل‌های قیمت یا روش‌های جریان نقدی تنزیل شده یا سایر اطلاعات منعکس در مفروضات و قضاوت‌های خود واحد گزارشگر می‌شود (یائو، پرسی و هو[9]، ۲۰۱۵).

ورودی‌های سطح سه ارزش منصفانه بیشتر در معرض دست‌کاری مدیریت هستند و ریسک‌های اطلاعاتی بیشتری را برای کاربران صورت‌های مالی دارند. هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری استفاده از ورودی‌های سطح سه را محدود به شرایطی می‌کند که اندازه‌گیری‌های سطح یک و دو در دسترس نباشند (یائو و همکاران، ۲۰۱۵)، ازآنجاکه این سطوح مبنایی برای مدل‌ها و تشخیص سطوح فعالیت بازار هستند، ارزشیابی‌های سطح دو و سه به افزایش درجه اختیارات مدیریتی متکی هستند و ازنظر تعیین ارزش پیچیده‌تر از سطح یک هستند که متکی به ارزش‌های در دسترس بازار است؛ بنابراین، سطح یک باید کمترین میزان خطا و دست‌کاری را داشته باشند؛ سطح دو در رده دوم با درجه‌ای از قابلیت اتکا که کمتر از سطح یک است قرار می‌گیرد اما هنوز بالاتر از سطح سه به دلیل ورودی‌های ارزشیابی مورداستفاده سطح سه است که ممکن است برای فعالان بازار غیرقابل‌مشاهده باشد (فورتین، همامی و مگنان[10]، ۲۰۲۰). پاور[11] (۲۰۱۰) استدلال می‌کند که سطوح ارزش منصفانه بیانیه استانداردهای حسابداری۱۵۷ شاخصی برای قابلیت اتکا نیستند اما درواقع نقد شوندگی ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری‌ها را نشان می‌دهند، جایی که سطح یک بیشترین نقد شوندگی و سطح سه کمترین نقد شوندگی را دارد.

---

[1] Financial Accounting Standards Board (FASB)
[2] Statement of Financial Accounting Standards NO.5 (SFAS5)
[3] Generally Accepted Accounting Principles (GAAP)
[4] Accounting Standards Update (ASU) NO. 2011-04
[5] Penman
[6] Statement of Financial Accounting Standards NO.157 (SFSF 157)
[7] Statement of Financial Accounting Standards NO.159(SFSF 159)
[8] Glover, Taylor & Wu
[9] Yao, Percy & Hu
[10] Fortin, Hammami & Magnan
[11] Power

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

پژوهش‌های قبلی نشان می‌دهد که به دلیل اختیار و عدم اطمینان، سه سطح ارزش منصفانه توسط کاربران گزارش‌های مالی به‌صورت متفاوتی اعتماد و درک می‌شود (ماینس و والن[۱]، ۲۰۰۶؛ سانگ، توماس و یی[۲]، ۲۰۱۰). اندازه‌گیری‌های سطح سه در برابر دست‌کاری ذهنی (غیر عینی) آسیب‌پذیر است (هوانگ و همکاران،۲۰۲۰) بنابراین نشان می‌دهد که افشائیات پشتیبانی‌کننده بیشتر درباره برآوردهای سطح سه ارزش منصفانه به کاهش عدم اطمینان و خطراتی که عموماً در خصوص این نوع از برآوردها درک می‌شود، کمک می‌کند (مگنان، منینی و پاربونتی[۳]، ۲۰۱۵).

ورودی‌های سطح سه به شکل روشنی در معرض مشکلات جدی‌تر عدم تقارن اطلاعات بین مدیران و کاربران صورت‌های مالی است که می‌تواند فعالیت‌های فرصت‌طلبانه را تحریک کند و باعث تضعیف ارائه منصفانه گزارشگری مالی شود (هوانگ و همکاران، ۲۰۲۰). مدیران برای به حداقل رساندن ریسک‌های جریمه شدن توسط بازار ناشی از تصمیمات فرصت‌طلبانه خود، تلاش می‌کنند تا مبلغ دارایی‌های گزارش‌شده در سطح سه را به حداقل برسانند یا به‌آرامی طبقه‌بندی‌هایشان را با تغییرات بازار اصلاح کنند (باتاچارجی، مورنو و رایت[۴]، ۲۰۱۹). به‌طور خاص، مبلغ بالاتر برآوردهای سطح سه ارزش منصفانه با هزینه بالاتر بدهی(مگنان و همکاران، ۲۰۱۵)، هزینه بالاتر سرمایه (هوانگ، دائو و فورنارو[۵]، ۲۰۱۶) هزینه‌های بالاتر حسابرسی و رتبه‌بندی اعتباری پایین‌تر همراه است (آیرس[۶]، ۲۰۱۶).

از سوی دیگر آلتامورو و ژانگ[۷] (۲۰۱۳) دریافتند که سطح سه مربوط‌ترین اطلاعات را هنگامی‌که بازارها غیرفعال هستند ارائه می‌کند. همچنین لارنس، اسلون و سان[۸] (۲۰۱۳) در خصوص بحث استفاده از اطلاعات ذهنی و خصوصی در این سطح ذکر می‌کنند که ارزش‌های منصفانه سطح سه در خصوص جریان‌های نقدی آتی اوراق بهادار آگاهی‌بخش‌تر هستند و پیش‌بینی‌کننده بهتری در خصوص بازده آتی سهام نسبت به ارزش‌های منصفانه سطح یک و دو هستند. سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی در زمان تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری می‌توانند از ارزش‌های سطح سه به‌عنوان شاخص‌های ریسک مالی استفاده کنند.

آنچه در خصوص سیستم حسابداری ارزش منصفانه نگران‌کننده است عدم کنترل کافی بر کاربرد این استانداردها مخصوصاً در سطح دو و به‌طورقطع سطح سه است. در حسابداری ارزش منصفانه، تعیین ارزش منصفانه دقیق یک دارایی یا بدهی بسیار دشوار است. به‌عنوان‌مثال، در شرایطی که بازار ثانویه یک دارایی وجود ندارد، جایگزینی چنین دارایی با دارایی مشابه بسیار دشوار است؛ بنابراین، تعیین ارزش منصفانه آن دارایی آنگاه تا حدی بر اساس محافظه‌کاری مدیریت است (کایا، ۲۰۱۳).

بسیاری از پژوهشگران مشکلات مرتبط با سلسله‌مراتب ارزش منصفانه ارزشیابی ابزارهای مالی به‌خصوص استفاده اختیاری از ورودی‌های غیرقابل مشاهده در فرآیند ارزشیابی ابزارهای مالی در پشتیبانی از مدیریت سود را مطرح کرده‌اند(پمپیلی و توتینو، ۲۰۱۹). در این سطوح سلسله‌مراتب ورودی‌ها مورد سؤال است. ماهیت مبهم ورودی‌های غیرقابل مشاهده در زمان عدم شفافیت در بازارها، به‌ویژه در سطح سه در رابطه با ارزشیابی دارایی‌ها یا بدهی‌هایی که صرفاً بر اساس مفروضات خود شرکت‌هاست، ماهیت واقعی حسابداری را از طریق درگیر کردن مفروضات ذهنی نادیده می‌گیرد. چنین شرایطی عینیت واقعی و قابلیت اتکا حسابداری را از بین می‌برد(کایا، ۲۰۱۳). در این خصوص پمپیلی و توتینو (۲۰۱۹) یک همبستگی منفی کلی بین مقادیر اندازه‌گیری‌های ارزش منصفانه و کیفیت سود شناسایی کردند. به‌هرحال، حسابداری ارزش منصفانه یک روش ذهنی حسابداری است ازاین‌رو اصطلاح انصاف ممکن است به دلیل ذهنی بودن دلالت بر ارزش منصفانه نکند (وانگ و ژانگ[۹]، ۲۰۱۷).

[1] Maines & Wahlen
[2] Song, Thomas & Yi
[3] Magnan, Menini, & Parbonetti
[4] Bhattacharjee, Moreno & Wright
[5] Huang, Dao & Fornaro
[6] Ayers
[7] Altamura & Zhang
[8] Lawrence, Sloan & Sun
[9] Wang & Zhang

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

عدم به‌کارگیری اثربخش الزامات اندازه‌گیری و افشای ارزش منصفانه، اساسی‌ترین هدف‌های گزارشگری مالی که فراهم کردن اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیری‌های اقتصادی استفاده‌کنندگان از اطلاعات است را به مخاطره خواهد انداخت (پنگ و بیولی[1]، ۲۰۱۰). این الزامات شامل موارد مقرر در استانداردهای گزارشگری مالی و قوانین و مقررات حوزه ارزش‌گذاری می‌باشد. نکته حائز اهمیت در کنار عدم رعایت موارد مذکور، اختیارات با اهمیت اعطا شده به مدیریت در اندازه‌گیری ارزش منصفانه و به‌طور اخص در سطح سه می‌باشد که دشواری اندازه‌گیری را دوچندان نموده و صحت و دقت اندازه‌گیری در این سطح را با ابهام قابل‌توجه مواجه کرده است. چراکه این اختیارات می‌تواند منجر به برآوردهای جانب‌دارانه از سمت مدیریت در ارزش‌گذاری دارایی‌ها و بدهی‌ها شده و پس از انعکاس آن‌ها در صورت‌های مالی بر تصمیمات اقتصادی استفاده‌کنندگان از این اطلاعات تأثیرات منفی گذارد. این موارد عدم رعایت استاندارد و اختیارات مدیریت، اندازه‌گیری ارزش منصفانه را با چالش‌هایی مواجه می‌سازد که منجر می‌شود نتیجه اندازه‌گیری با آنچه که مدنظر استانداردگذار و قانون‌گذار بوده است، متفاوت باشد. در نتیجه در کنار تلاش برای یافتن چالش‌های مذکور، باید راهکارهایی نیز به‌منظور مدیریت این چالش‌ها در راستای بهبود اندازه‌گیری‌ها ارائه گردد. ازاین‌رو در طراحی سؤالات این پژوهش چالش‌های اندازه‌گیری در سه مقوله چالش‌های مربوط به تعیین واحد حساب، مفروضات اندازه‌گیری طبق استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲ و افشا در سطح سه ارزش منصفانه دسته‌بندی گردیده تا کلیه چالش‌های مربوط در اندازه‌گیری این سطح تا حد امکان شناسایی گردد و از این طریق به‌کارگیری الزامات اندازه‌گیری و افشا طبق استاندارد اثربخش‌تر گردد و سپس در کنار شناسایی این چالش‌ها، با طرح سؤال چهارم اقدام به شناسایی راهکارهایی به‌منظور بهبود و تسهیل اندازه‌گیری سطح سه با تمرکز بر حوزه‌های قابل‌بهبود، گلوگاه‌های قانونی و مقرراتی و محتوای گزارشات ارزش‌گذاری کارشناسان رسمی دادگستری در این سطح، گردیده است؛ بنابراین این پژوهش هر دو هدف شناسایی چالش‌ها و راهکارها را به‌صورت هم‌زمان دنبال می‌نماید. کلیه سؤالات مذکور در قسمت سؤالات پژوهش تشریح شده است.

در ادامه نتایج حاصل از پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه ارزش منصفانه در دو دسته پژوهش‌های داخلی و خارجی ارائه گردیده است.

پیشینه پژوهش

پیشینه خارجی

ورگاو و گارمینک[2] (۲۰۱۹) در پژوهشی به این موضوع پرداختند که آیا افشای اطلاعات مربوط به اندازه‌گیری ارزش منصفانه بر عدم تقارن اطلاعات مؤثر است. در این پژوهش که با استفاده از داده‌های مربوط به ارزش سرمایه‌گذاری‌ها و افشائیات این داده‌ها در نمونه‌ای شامل ۵۴۴ شرکت اروپایی در بازه زمانی ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ انجام شد، نشان داد که افشای اطلاعات ارزش منصفانه باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود. به‌عبارت‌دیگر بین افشای اطلاعات ارزش منصفانه و شکاف قیمت خرید و فروش (معیار نامتقارنی اطلاعاتی) رابطه منفی و معناداری وجود دارد. آن‌ها همچنین نشان دادند در شرکت‌هایی که اطلاعات بیشتری در رابطه با اندازه‌گیری ارزش منصفانه ارائه می‌شود، برآوردهای ارزش منصفانه دقیق‌تر و نامتقارنی اطلاعاتی کمتر است.

بیک، اورلووا و سان[3] (۲۰۱۸) به بررسی "حسابداری ارزش منصفانه و نگهداشت وجه نقد توسط شرکت" پرداختند. در این پژوهش که با استفاده از جمع‌آوری داده‌های مربوط به ارزش منصفانه دارایی‌ها و بدهی‌های در سطوح یک، دو و سه، مخارج سرمایه‌ای، نقد و معادل نقد، سود تقسیمی و ارزش دفتری حقوق مالکانه از نمونه‌ای شامل ۵۶۸۲ شرکت طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۵ انجام شد، نشان داد که کاربرد فزاینده ورودی‌های ارزش منصفانه همراه با سطح بالاتر نگهداشت وجه نقد است. نتایج عمدتاً از ورودی‌های سطح یک و دو ارزش منصفانه ناشی می‌گردند. افزون بر این، دریافتند که نتایج حاصله، برای شرکت‌هایی با مدیران مقتدر، قوی‌تر می‌باشند.

[1] Peng & Bewley
[2] Vergauwe & Gaeremynck
[3] Bick, Orlova & Sun,

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

کاسپاروفسکا، گلاسروا و لاستیوکووا[1] (۲۰۱۴) در پژوهشی به ارزیابی آمادگی جهت پیاده‌سازی آبگم ۱۳ و تأثیرات آن بر گزارشگری مالی بانک‌ها در کشور چک پرداختند. در این پژوهش با استفاده از توزیع پرسشنامه به‌صورت الکترونیکی اقدام به جمع‌آوری داده از ۲۳ بانک از گروه‌های بانک‌های بزرگ، کوچک و متوسط در خصوص بررسی وجود زیرساخت و آمادگی لازم در سیستم‌های داخلی جهت پیاده‌سازی آبگم ۱۳ پرداختند و مجموعه‌ای از مطالعات تجربی در خصوص آثار پیاده‌سازی ابگم ۱۳ بر صورت‌های مالی بانک انجام دادند. این پژوهش شامل نتایج اولین مطالعه جزئی باهدف تعیین وضعیت پیاده‌سازی ابگم شماره۱۳ در بانک‌های کشور چک است. نتایج نظرسنجی نشان می‌دهد که تقریباً نیمی از واحدهای تجاری در گروه مورد تجزیه‌وتحلیل تغییری در تعریف ارزش منصفانه و همچنین روش‌های تعیین ارزش منصفانه مشاهده نکرده‌اند و بانک‌هایی که به تغییر در تعریف پی می‌بردند آن را بی‌اهمیت می‌دانستند.

پیشینه داخلی

دیناربر، ساعدی، بهزادیان و صفدریان (۱۴۰۲) به تدوین مدلی راهبردی از عوامل مؤثر بر حسابرسی برآوردهای ارزش منصفانه با استفاده از رویکرد مدل‌سازی بر اساس معادلات ساختاری پرداختند. در این پژوهش از طریق انجام مصاحبه و توزیع پرسشنامه اقدام به شناسایی عوامل مؤثر بر حسابرسی برآوردهای ارزش منصفانه از نمونه‌ای شامل ۲۱۴ نفر از حسابداران رسمی شریک شاغل عضو جامعه حسابداران رسمی و مدیران سازمان حسابرسی گردید. نتایج نشان داد عامل استانداردگذاری، بیشترین تأثیر را بر حسابرسی برآوردهای حسابداری مبتنی بر ارزش منصفانه دارد و عملیات حسابرسی و ویژگی‌های فردی حسابرس به ترتیب در جایگاه دوم و سوم قرار می‌گیرند.

علیمرادی، علی‌احمدی و فروغی (۱۳۹۸) به بررسی تأثیر سطح خوش‌بینی و ریسک‌پذیری تصمیم‌گیرندگان بر تصمیم‌های فروش سرمایه‌گذاری با تأکید بر حسابداری ارزش منصفانه پرداختند. در این پژوهش با استفاده پرسشنامه مبتنی بر سناریو در سال ۱۳۹۷ اقدام به جمع‌آوری داده‌ها در خصوص ارزیابی تصمیم‌های فروش سرمایه‌گذاری، ارزیابی سطح خوش‌بینی و سطح ریسک‌پذیری مشارکت‌کنندگان از ۲۶۸ نفر از تصمیم‌گیرندگان و تحلیل‌گران مالی فعال در بازار سرمایه گردید. نتایج پژوهش نشان داد که سطح خوش‌بینی و ریسک‌پذیری تصمیم‌گیرندگان بر تصمیم‌های فروش سرمایه‌گذاری آن‌ها تأثیر ندارد. سطح محافظه‌کاری اعمال شده در ارزیابی ارزش منصفانه بر تصمیم‌های فروش سرمایه‌گذاری مؤثر است لیکن سطح نوسان ارزش منصفانه بر تصمیم‌های یاد شده تأثیر ندارد. ضمن اینکه سطح خوش‌بینی و ریسک‌پذیری تصمیم‌گیرندگان، بر رابطه بین سطح محافظه‌کاری و سطح نوسان ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری با تصمیم‌های فروش سرمایه‌گذاری تأثیر ندارد.

گل‌محمدی و رحمانی (۱۳۹۷) در پژوهشی به شناسایی چالش‌های فنی به‌کارگیری ارزش منصفانه در گزارشگری مالی ایران با تأکید بر الزامات آبگم ۱۳ پرداخته‌اند. نمونه موردبررسی سه گروه مختلف از نظریه‌پردازان و استاندارد گذاران (۲۳ خبره)، حسابرسان مستقل (۲۹ خبره) و مدیران مالی (۲۷ خبره) بودند. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی، مدل اولیه مقوله‌بندی چالش‌های فنی استخراج شد و از پرسشنامه مبتنی بر منطق فازی، برای گردآوری دیدگاه خبرگان حرفه استفاده شد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که دیدگاه خبرگان حرفه در ایران نسبت به الگوی ارزش منصفانه مثبت است اما چالش‌های فنی شناسایی‌شده در خصوص اندازه‌گیری و افشای ارزش منصفانه موجب می‌شوند که پذیرش الگوی ارزش منصفانه و به‌کارگیری گسترده آن در عمل چالش‌برانگیز شود. همچنین باوجود ارزیابی مثبت خبرگان حرفه از کمیت و کیفیت الزامات افشای استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره۱۳، اثربخشی گزارشگری مالی مبتنی بر ارزش منصفانه در ایران از بعد ارزیابی وظیفه مباشرت و کارایی آن از دیدگاه استفاده‌کنندگان از اطلاعات بحث‌برانگیز است. علاوه بر آن عدم رعایت برخی الزامات افشای استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره۱۳ امکان‌پذیر است که در کنار ضعف ضمانت‌های اجرائی در محیط گزارشگری مالی ایران می‌تواند بر اثربخشی استاندارد یادشده و گزارشگری مالی ارزش منصفانه محور در ایران تأثیر منفی داشته باشد. شایان‌ذکر است در پژوهش صورت گرفته توسط گل‌محمدی و رحمانی (۱۳۹۷)

[1] Kašparovská, Gláserová & Laštůvková

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

چالش‌ها به‌طورکلی در خصوص پیاده‌سازی ارزش منصفانه در گزارشگری مالی ایران و در تمام سطوح ارزش منصفانه مورد بررسی قرارگرفته لیکن در پژوهش حاضر صرفاً تمرکز بر چالش‌های پیاده‌سازی سطح سه ارزش منصفانه است.

طاهری و رحمانی (۱۳۹۶) در پژوهشی به این موضوع پرداختند که بهای تمام شده یا ارزش منصفانه تسهیلات، کدام‌یک بر زیان اعتباری شبکه بانکی ایران مؤثرتر است. در این پژوهش که با استفاده از داده‌های بهای تمام شده مندرج در صورت‌های مالی و برآورد ارزش منصفانه تسهیلات ۲۳ بانک ایرانی از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۴ انجام گرفت، نتایج نشان داد در شبکه بانکی ایران ارزش منصفانه برتری به بهای تمام‌شده تسهیلات ندارد و همچنان بهای تمام‌شده توان توضیحی بیشتری در ارتباط با زیان اعتباری بانک دارد. در این پژوهش همچنین بر برتری بهای تمام‌شده تسهیلات در مقایسه با ارزش منصفانه در پیش‌بینی زیان اعتباری تأکید شده است.

کرمی و بیک بشرویه (۱۳۹۶) در پژوهشی تحت عنوان تدوین مدل پیاده‌سازی نظام ارزش منصفانه در ایران با تأکید بر اندازه‌گیری، به بررسی این موضوع پرداختند که مدل پیاده‌سازی نظام ارزش منصفانه در داخل ایران با توجه به شرایط فعلی و با تأکید بر بخش اندازه‌گیری، چگونه است. در این پژوهش با استفاده از روش تئوری داده بنیاد و طی مصاحبه با ۱۷ نفر از خبرگان حوزه‌های مختلف (سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان حسابرسی، جامعه حسابداران رسمی، کارشناسان رسمی دادگستری، متخصصان مالیاتی و مدیران ارشد شرکت‌ها)، مدلی شامل شرایط علی، راهبردها، شرایط بستر، شرایط مداخله‌گر و پیامدها در خصوص پیاده‌سازی ارزش منصفانه با تأکید بر بخش اندازه‌گیری در ایران ارائه شد که می‌تواند به‌عنوان نقشه راهی برای اشخاص و نهادهای ذی‌ربط در پیاده‌سازی استانداردهای حسابداری بین‌المللی و به‌ویژه نظام ارزش‌های منصفانه در ایران و نیز سازمان حسابرسی و بورس اوراق بهادار باشد.

رادی و پسیان (۱۳۹۵)، به بررسی تأثیر ارزش منصفانه در گزارشگری مالی بر توان پیش‌بینی‌کنندگی سود در رابطه با سودها و جریانات نقدی آتی در نمونه‌ای نظام‌مند از ۱۰۱ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، در طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۱ پرداختند. این پژوهش که به روش جمع‌آوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای انجام گردید، نشان می‌دهد که به‌کارگیری ارزش منصفانه در گزارشگری مالی بر توان پیش‌بینی‌کنندگی سود در پیش‌بینی جریانات نقدی آتی و سودهای آتی تأثیر دارد و این رابطه در سطح ۵٪ معنی‌دار می‌باشد.

پرسش‌های پژوهش

۱- در کاربرد سطح سه ارزش منصفانه، تعیین واحد حساب که قلمرو کاربرد ارزش منصفانه را برای دارایی‌ها و یا بدهی‌ها مشخص می‌کند، با چه چالش‌هایی مواجه است؟

۲- در اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه، تعیین مفروضات مورداستفاده به‌عنوان ورودی‌های لازم برای اندازه‌گیری با چه چالش‌هایی مواجه است؟

۳- افشائیات ارزش منصفانه در سطح سه با چه چالش‌هایی مواجه است؟

۴- راهکارهای بهبود استفاده از سطح سه ارزش منصفانه چیست؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی است. در ابتدا، الگوی مقوله‌بندی چالش‌های پیاده‌سازی سطح سه ارزش منصفانه در سه حوزه واحد حساب، مفروضات اندازه‌گیری و افشا طبق ابگم شماره۱۳، با بررسی پژوهش‌های پیشین، تحلیل محتوای رهنمودهای ارائه شده در رابطه با استاندارد مذکور در ایران و همچنین رهنمودهای فنی مؤسسات حسابرسی بزرگ بین‌المللی در رابطه با آبگم شماره۱۳ همچون رهنمود کی پی ام جی[1](۲۰۲۰) استخراج گردید و مبنای طراحی ابزار پژوهش قرار گرفت. هدف این رهنمود کمک به درک الزامات و تفاوت‌های فی‌مابین سرفصل ۸۲۰ و آبگم ۱۳ است. هر بخش این نشریه شامل مروری کوتاه در رابطه با ارزش منصفانه بوده و در ادامه آن سؤالاتی پیرامون اندازه‌گیری ارزش منصفانه و پاسخ این سؤالات آورده شده است.

[1] Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG)

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

در رابطه با اندازه‌گیری ارزش منصفانه همچنین راهکارهای پیشنهادی در جهت بهبود استفاده از اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه با نظرخواهی از اساتید حرفه و همچنین بر اساس محتوای قوانین و مقررات حاکم بر حرفه گزارشگری ارائه شده است. سپس دیدگاه افراد فعال در حوزه‌های بازار سرمایه، ارزش‌گذاری، حسابداری و حسابرسی در چهار مقوله "چالش‌های تعیین واحد حساب برای دارایی‌ها و بدهی‌ها در سطح سه ارزش منصفانه"، "چالش‌های تعیین مفروضات مورداستفاده به‌عنوان ورودی‌های لازم برای اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه"، "چالش‌های افشا در سطح سه ارزش منصفانه" و" راهکارهای بهبود استفاده از اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه" با استفاده از پرسشنامه‌ای که پژوهشگران به روش مذکور ساختند، جمع‌آوری و تحلیل گردید. ماتریس نظری پژوهش که مبنای پرسشنامه است و از بررسی و تحلیل متون و همچنین نظرات خبرگان حرفه استخراج شده است، به شرح جدول شماره ۱ می‌باشد. شایان‌ذکر است منظور از خبرگان حرفه گروهی از کارشناسان رسمی دادگستری می‌باشد که طی کارگاهی که در محل و به دعوت کانون کارشناسان رسمی پیرامون بحث و بررسی در خصوص استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲ برگزار شد، اقدام به نظرخواهی از آن‌ها در این خصوص گردید.

جدول (۱): ماتریس نظری پژوهش

سؤال پژوهش	مؤلفه اصلی	گزاره‌ها	منبع
در کاربرد سطح سه ارزش منصفانه، تعیین واحد حساب که قلمرو کاربرد ارزش منصفانه را برای دارایی‌ها و یا بدهی‌ها مشخص می‌کند، با چه چالش‌هایی مواجه است؟	واحد حساب	تشخیص واحد حساب برای سطح سه دشوارتر از سطح یک و دو می‌باشد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		واحد حساب برای دارایی‌ها و بدهی‌ها در سطح سه نسبت به سطح یک و دو به وضوح مشخص نیست.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		تخصیص ارزش منصفانه به هر یک از دارایی‌ها و بدهی‌های تشکیل‌دهنده آن‌وقتی واحد حساب گروهی از دارایی‌ها و بدهی‌ها همانند واحد مولد وجه نقد است، یک چالش جدی کاربرد استاندارد در سطح سه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
	مزیت اندازه‌گیری‌های مبتنی بر ارزش منصفانه نسبت به بهای تمام‌شده	استاندارد ۴۲ با تعیین واحد حساب باعث بهبود اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌شود.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)- استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
	محدودیت‌های مرتبط با دارائی‌ها و بدهی‌ها	محدودیت فروش یا انتقال دارایی به دلیل وثیقه بودن آن یک ویژگی چالشی در تعیین ارزش منصفانه دارایی است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		محدودیت‌های مرتبط با دارایی یا بدهی را می‌توان به سهولت از محدودیت‌های مرتبط با واحد تجاری تشخیص داد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		محدودیت در انتقال بدهی مالی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه بدهی تأثیر دارد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
در اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه، تعیین مفروضات مورداستفاده به‌عنوان ورودی‌های لازم برای اندازه‌گیری با چه چالش‌هایی مواجه است؟		محدودیت در تغییر کاربری دارایی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه دارایی تأثیر دارد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	فرض بیشترین و بهترین استفاده	تعیین بیشترین و بهترین استفاده از دارایی غیرمالی مشکل است به‌خصوص وقتی با استفاده فعلی آن متفاوت باشد که یک چالش جدی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	شرایط و موقعیت دارائی	تعیین موقعیت مکانی دارایی ازجمله چالش‌های اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌باشد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		تعیین وضعیت دارایی ازجمله چالش‌های اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌باشد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		تعیین نرخ تنزیل یکی از مشکلات اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	نرخ تنزیل	امکان همپوشانی در یک مدل ارزشیابی بین تعدیل نرخ تأمین مالی و تعدیلات برای ریسک اعتباری طرف مقابل و ریسک اعتباری خود واحد تجاری به این دلیل رخ می‌دهد که تکنیک‌های تنزیل هزینه تأمین مالی معمولاً هر دو مؤلفه نقدینگی و اعتبار را در برمی‌گیرند و ممکن است تفکیک آن‌ها دشوار باشد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی‌ام جی، ۲۰۲۰)

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

سؤال پژوهش	مؤلفه اصلی	گزاره‌ها	منبع
	ویژگی‌ها و مفروضات فعالان بازار	بیشتر مفروضات برای اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه را می‌توان از داده‌های بازار استخراج نمود.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		برای مفروضات مدیریت ریسک به سهولت از داده‌های بازار می‌توان استفاده کرد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	تشخیص سطح سه ارزش منصفانه از سایر سطوح	مفروضات مورداستفاده در سطح سه ارزش منصفانه می‌تواند مبتنی بر داده‌های عینی بازار باشد	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		تشخیص سطح سه ارزش منصفانه از سطوح یک و دو به‌سختی میسر است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		بسیاری از دارایی‌هایی که نیاز به نصب دارند، به‌طورکلی به ارزیابی ارزش منصفانه بر اساس ورودی‌های سطح سه نیاز دارند.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		درصورتی‌که هزینه‌های نصب قابل‌توجه باشند، درج هزینه‌های نصب در ارزیابی ارزش منصفانه ممکن است منجر به طبقه‌بندی اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه شود.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	ویژگی‌های بازار	حجم و سطح فعالیت به‌تنهایی نمی‌تواند تعیین‌کننده فعال بودن بازار باشد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		نقدینگی موجود در بازار بر اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه مؤثر است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	ویژگی‌های معامله	وضوح معاملات و تراکنش‌ها برای سطح سه ارزش منصفانه ضروری است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		وضوح، روشنی و شفافیت اطلاعات در سطح سه ارزش منصفانه بسیار کم است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		تخمین و برآورد از چالش‌های اصلی سطح سه ارزش منصفانه است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	عدم قطعیت تخمین‌ها و فقدان داده‌های عینی	عدم قطعیت بیشتر تخمین‌ها و فقدان داده‌های عینی بازار ممکن است شرکت‌ها را ملزم به تغییر تکنیک‌های ارزش‌گذاری و استفاده از تخمین‌ها و مفروضات بیشتر کند که این امر ممکن است منجر به ارزیابی بیشتر سطح سه ارزش منصفانه شود.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		در صورت وجود عدم اطمینان قابل‌ملاحظه در اندازه‌گیری، تعدیل بابت ریسک ضروری است و این می‌تواند قابلیت مقایسه و یکنواختی تعیین ارزش منصفانه را تحت تأثیر قرار دهد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	تکنیک‌های ارزشیابی	تکنیک ارزشیابی با رویکرد درآمد برای اندازه‌گیری سطح سه بهترین است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	ریسک دست‌کاری و اختیارات مدیریت	وجود ریسک‌های اطلاعاتی بالا و مستعد دست‌کاری بیشتر توسط مدیریت، از ویژگی‌های سطح سه ارزش منصفانه است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		افزایش درجه اختیارات مدیریتی از پیچیدگی‌های پیاده-سازی آبگم ۱۳ در سطح سه ارزش منصفانه است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		به‌کارگیری قضاوت‌های شخصی از پیچیدگی‌های پیاده‌سازی آبگم ۱۳ در سطح سه ارزش منصفانه می‌باشد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		انعکاس مفروضات مدیریت در مورد ویژگی‌های بازار دارایی‌ها و بدهی‌ها مبنای مناسب تعیین ارزش منصفانه در سطح سه می‌باشد.	راهنمای اندازه-گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		آسیب‌پذیر بودن و قابلیت دست‌کاری ناشی از استفاده از مفروضات ذهنی از پیچیدگی اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه می‌باشد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	ارزیابی ریسک اعتباری	سطح تفکیک یا تجمیع دارایی‌ها یا بدهی‌ها در تعیین واحد حساب ممکن است متأثر از صلاحدید مدیریت باشد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
		ابزارهای مشتقه، به دلیل ماهیت خود، چالش‌های خاصی را برای ارزیابی ریسک اعتباری واحد تجاری و طرف مقابل	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

سؤال پژوهش	مؤلفه اصلی	گزاره‌ها	منبع
		ایجاد می‌کنند.	
	هزینه‌های پیاده‌سازی سطح سه	الزام آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۴۹ ق.م. م به استفاده از کارشناسان رسمی دادگستری برای تجدید ارزیابی، هزینه-های استفاده از سطح سه ارزش منصفانه را افزایش می‌دهد.	آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۴۹ ق.م.م
		تشریح تکنیک یا تکنیک‌های ارزشیابی و داده‌های ورودی مورداستفاده در اندازه‌گیری ارزش منصفانه ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
		تشریح اطلاعات کمّی درباره داده‌های ورودی بااهمیت غیرقابل مشاهده مورداستفاده در اندازه‌گیری ارزش منصفانه ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
		تهیه صورت تطبیق مانده‌های ابتدا و پایان دوره برای اندازه‌گیری‌های متناوب ارزش منصفانه که در سطح سه سلسله‌مراتب ارزش منصفانه طبقه‌بندی می‌شود، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
افشائیات ارزش منصفانه در سطح سه با چه چالش‌هایی مواجه است؟	تهیه صورت تطبیق مانده ابتدا و پایان دوره در اندازه‌گیری‌های متناوب	تشریح حساسیت اندازه‌گیری ارزش منصفانه به تغییرات ممکن و معقول در داده‌های ورودی غیرقابل مشاهده، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
		تشریح روش‌ها و مفروضات مورداستفاده در تهیه تحلیل حساسیت، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
		تشریح اطلاعات مقداری (کمی) در مورد انتقال بین سطح دو و سه، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
		توصیف تغییر در تکنیک‌های ارزش‌گذاری و دلایل آن، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
		تشریح تحلیل حساسیت کمی (مقداری) برای ابزارهای مالی، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲
	تدوین رهنمود تعیین واحد حساب توسط سازمان حسابرسی یا جامعه حسابداری رسمی	تدوین یک رهنمود یا دستورالعمل توسط کمیته فنی سازمان حسابرسی یا جامعه حسابداران رسمی موجب یکنواختی در تعیین واحد حساب خواهد شد.	بر اساس نظر خبرگان
	تجدید ارزیابی دارایی‌ها	تجدید ارزیابی‌های دارایی‌ها در ایران که توسط کارشناسان رسمی دادگستری صورت می‌گیرد، انعکاس مطلوبی از ارزش منصفانه آن دارایی‌ها است.	بر اساس نظر خبرگان
	الزام آیین‌نامه اجرای ماده ۱۴۹ ق.م.م	الزام آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴۹ ق. م. م برای استفاده از کارشناسان رسمی دادگستری برای تجدید ارزیابی موجب بهبود قابلیت اتکا و یکنواختی در تعیین ارزش منصفانه می‌شود.	بر اساس نظر خبرگان
	آموزش‌های فنی و تکنیکی	ارائه آموزش‌های فنی و تکنیکی به حسابداران شرکت‌ها و حسابرسان می‌تواند به اجرای درست سطح سه ارزش منصفانه کمک کند.	بر اساس نظر خبرگان
راهکارهای بهبود استفاده از سطح سه ارزش منصفانه چیست؟	الزامات جدید سازمان بورس و اوراق بهادار در رابطه با محتوای گزارش کارشناسی تجدید ارزیابی	وضع الزامات جدید سازمان بورس و اوراق بهادار در خصوص محتوای گزارش‌های کارشناسان رسمی دادگستری به‌منظور تجدید ارزیابی، می‌تواند به رعایت الزامات افشا در سطح سه ارزش منصفانه کمک کند.	بر اساس نظر خبرگان
	افزایش یکنواختی گزارش کارشناسی	کانون کارشناسان رسمی دادگستری برای افزایش یکنواختی کارشناسی، لازم است بانک اطلاعاتی از اطلاعات پایه‌ای که مبنای مفروضات ارزش منصفانه در سطح سه قرار می‌گیرد، ایجاد و به‌روز نماید.	بر اساس نظر خبرگان
	مشکلات مالیاتی استفاده از ارزش منصفانه	با توجه به ماده ۱۴۹ ق.م.م و رأی دیوان عدالت اداری مبنی بر عدم دریافت مالیات از تجدید ارزیابی سرمایه‌گذاری در	ماده ۱۴۹ ق.م.م و دادنامه ۱۴۰۰۹۹۷۰۹۰۵۸۱۲۵۵۲ دیوان

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

سؤال پژوهش	مؤلفه اصلی	گزاره‌ها	منبع
		سهام شرکت‌ها، مشکل مالیاتی استفاده از ارزش منصفانه در گزارشگری مالی کاملاً مرتفع شده است.	عدالت اداری و نظر خبرگان
	تعیین واحد حساب	واحد حساب بهتر است به‌جای کارشناس ارزش‌گذاری توسط مدیریت تعیین شود.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	فرض بیشترین و بهترین استفاده	بهترین فرض برای تعیین ارزش منصفانه استفاده فعلی دارایی است.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	نرخ تنزیل	محدودیت‌های قراردادی مدت‌دار را می‌توان با نرخ تنزیل مناسب در تعیین ارزش منصفانه منظور کرد.	راهنمای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (کی پی ام جی، ۲۰۲۰)
	تعدیل گزارش کارشناسی در جهت اهداف افشا	تعدیل گزارش کارشناسان رسمی دادگستری برای درج اطلاعاتی که مبنای افشاهای لازم طبق استاندارد می‌باشد، مشکل جدی نمی‌باشد.	بر اساس نظر خبرگان

روایی ابزار پژوهش با نظرخواهی از خبرگان و متخصصان حوزه ارزش‌گذاری مورد بررسی قرار گرفت و اصلاحات پیشنهادی آن‌ها اعمال شد و پرسشنامه و گویه‌های آن در مرحله پیش‌آزمون، بهبود یافت. همچنین هدف اصلی استفاده از ماتریس نظری، افزایش روایی ابزار پژوهش بوده است. ابزار پژوهش متشکل از ۴ بخش مجزا است و گزاره‌های هر بخش جداگانه مورد آزمون قرارگرفته است. به‌منظور سنجش پایایی ابزار پژوهش، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار ضریب آلفای کرونباخ برای بخش اول که دربردارنده " چالش‌های تعیین واحد حساب در اندازه‌گیری ارزش منصفانه " می‌باشد برابر با ۰/۶۱۴، بخش دوم که شامل "چالش‌های تعیین مفروضات مورد استفاده به‌عنوان ورودی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه " است برابر با ۰/۸۲۶، بخش سوم شامل " چالش‌های افشائیات در سطح سه ارزش منصفانه " برابر با ۰/۸۹۸، بخش چهارم شامل " راهکارهای بهبود استفاده از سطح سه ارزش منصفانه" برابر با ۰/۵۷۶ و در نهایت مقدار آلفای کرونباخ برای کل ابزار پژوهش برابر با ۰/۸۶۴ می‌باشد. در نتیجه پایایی هر یک از بخش‌ها و به‌طورکلی پایایی کل ابزار پژوهش تائید شد.

پژوهش حاضر از بعد قلمرو زمانی از نوع مقطعی بوده و در سال ۱۴۰۰ اجرا گردید. جامعه آماری پژوهش متشکل از کارشناسان رسمی دادگستری، مدیران و کارشناسان شرکت‌های تأمین سرمایه، سبدگردان و مشاور سرمایه‌گذاری، اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها، تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی، سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران مالی، حسابرسان و شاغلان در نهادهای ناظر بر بازار سرمایه هستند که با استفاده از روش "نمونه‌گیری هدفمند" انتخاب شده‌اند. در این روش نمونه‌گیری صرفاً اقدام به جمع‌آوری اطلاعات از افرادی می‌گردد که قادر به ارائه داده‌های موردنظر پژوهشگر هستند و معیارهای موردنظر پژوهشگر را احراز می‌نمایند. دو نوع عمده این روش پژوهش شامل نمونه‌برداری قضاوتی و سهمیه‌ای می‌باشد که در این پژوهش از روش نمونه‌برداری قضاوتی استفاده شده است که تنها شیوه نمونه‌گیری است که می‌توان برای به دست آوردن اطلاعاتی که لازم است از افراد خاصی که دارای علم و دانش مربوط هستند و می‌توانند اطلاعات موردنظر را ارائه دهند، مورد استفاده قرار گیرد؛ به‌عبارت‌دیگر در این روش افرادی برای نمونه انتخاب می‌گردند که برای ارائه اطلاعات موردنیاز در بهترین موقعیت قرار دارند و شامل طبقه محدودی از افراد دارای اطلاعات‌اند که پژوهشگر در جستجوی آن‌هاست. در چنین روشی، هر نوع نمونه‌برداری تصادفی از میان بخش‌های مختلفی از افراد، بی‌هدف و بی‌فایده است (دانایی‌فرد، الوانی و آذر، ۱۳۹۲)

اطلاعات مرتبط با سوابق تحصیلی و کاری و میزان آشنایی با استاندارد حسابداری ملی شماره۴۲ ایران در بخش جمعیت شناختی پرسشنامه پژوهش مستند شده که در جدول شماره۲ ارائه گردیده است. از تعداد ۱۱۰ پرسشنامه توزیع شده در بین اعضای جامعه به‌صورت الکترونیکی، ۴۸ پرسشنامه تکمیل گردید که از این تعداد ۳۸٪ دارای تحصیلات دکتری، ۵۴٪ کارشناسی ارشد و ۸٪ کارشناسی و از لحاظ جنسیت ۶۳٪ مرد و ۳۷٪ زن بودند.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

جدول (۲): اطلاعات جمعیت شناختی

ویژگی	شرح ویژگی	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۱۸	۳۷٪
	مرد	۳۰	۶۳٪
سن	۲۵-۳۰	۱۵	۳۱٪
	۳۰-۳۵	۱۱	۲۳٪
	۳۵-۴۰	۱۲	۲۵٪
	۴۰-۴۵	۶	۱۳٪
	بیش از ۴۵	۴	۸٪
رشته تحصیلی	اقتصاد	۱	۲٪
	حسابداری، حسابرسی	۳۶	۷۵٪
	مدیریت	۹	۱۹٪
	سایر رشته‌ها	۲	۴٪
مدرک تحصیلی	کارشناسی	۴	۸٪
	کارشناسی ارشد	۲۶	۵۴٪
	دکتری	۱۸	۳۸٪
شغل	حسابرس	۸	۱۷٪
	هیئت‌علمی دانشگاه	۵	۱۰٪
	کارشناس رسمی دادگستری	۱	۲٪
	مدیر (مشاور) سرمایه‌گذاری	۵	۱۰٪
	ناظر بازار بورس	۶	۱۳٪
	تهیه‌کننده صورت‌های مالی	۳	۶٪
	تحلیل‌گر مالی	۱۱	۲۳٪
	سایر	۹	۱۹٪
تجربه کاری	کمتر از ۵ سال	۱۷	۳۵٪
	۵-۱۰	۱۳	۲۷٪
	۱۰-۱۵	۵	۱۰٪
	۱۵-۲۰	۹	۱۹٪
	بیش از ۲۰ سال	۴	۸٪
میزان آشنایی با استاندارد ۴۲	عدم آشنایی	۱۱	۲۳٪
	آشنایی کافی	۷	۱۵٪
	آشنایی کامل	۵	۱۰٪
	آشنایی کلی	۲۱	۴۴٪
	آشنایی مناسب	۴	۸٪

یافته‌های پژوهش

آزمون آماری استنباطی

از آنجا که مقیاس سنجش بر اساس طیف لیکرت ۵ گزینه است، میانگین نظری ۳ انتخاب شده است. یافته‌های پژوهش بر اساس مدل مفهومی پژوهش که در بخش روش پژوهش عنوان گردید، در جدول ۳ ارائه شده است.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

جدول (۳): آزمون آماری میانگین یک جامعه پیرامون چالش‌های و راهکارهای پیاده‌سازی سطح سه ارزش منصفانه

سؤال پژوهش	مؤلفه اصلی	گزاره‌ها	شماره گزاره	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
	۱. چالش‌های مرتبط با تعیین واحد حساب							
در کاربرد سطح سه ارزش منصفانه، تعیین واحد حساب که قلمرو کاربرد ارزش منصفانه را برای دارایی‌ها و یا بدهی‌ها مشخص می‌کند، با چه چالش‌هایی مواجه است؟	واحد حساب	تشخیص واحد حساب برای سطح سه دشوارتر از سطح یک و دو می‌باشد.	۱	۳/۷۵	۰/۹۳۴	۵/۵۶۳	۴۷	۰/۰۰۰
		واحد حساب برای دارایی‌ها و بدهی‌ها در سطح سه نسبت به سطح یک و دو به‌وضوح مشخص نیست.	۲	۳/۴۰	۰/۸۹۳	۳/۰۷۱	۴۷	۰/۰۰۴
		تخصیص ارزش منصفانه به هر یک از دارایی‌ها و بدهی‌های تشکیل‌دهنده آن‌وقتی واحد حساب گروهی از دارایی‌ها و بدهی‌ها همانند واحد مولد وجه نقد است، یک چالش جدی کاربرد استاندارد در سطح سه است.	۳	۳/۶۹	۰/۶۸۹	۶/۹۱۳	۴۷	۰/۰۰۰
	۲. چالش‌های مرتبط با تعیین سایر مفروضات اندازه‌گیری (به‌جز واحد حساب)							
	مزیت اندازه‌گیری‌های مبتنی بر ارزش منصفانه نسبت به بهای تمام‌شده	استاندارد ۴۲ با تعیین واحد حساب باعث بهبود اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌شود.	۴	۳/۷۷	۰/۶۹۲	۷/۷۲۲	۴۷	۰/۰۰۰
		محدودیت فروش یا انتقال دارایی به دلیل وثیقه بودن آن یک ویژگی چالشی در تعیین ارزش منصفانه دارایی است.	۵	۳/۳۵	۰/۹۷۸	۲/۵۰۸	۴۷	۰/۰۱۶
	محدودیت‌های مرتبط با دارائی‌ها و بدهی‌ها	محدودیت‌های مرتبط با دارایی یا بدهی را می‌توان به سهولت از محدودیت‌های مرتبط با واحد تجاری تشخیص داد.	۶	۲/۸۵	۰/۸۹۹	-۱/۱۲۴	۴۷	۰/۲۶۷
		محدودیت در انتقال بدهی مالی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه بدهی تأثیر دارد.	۷	۳/۶۷	۰/۶۹۴	۶/۶۵۱	۴۷	۰/۰۰۰
		محدودیت در تغییر کاربری دارایی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه دارایی تأثیر دارد.	۸	۳/۶۰	۰/۹۳۹	۴/۴۵۶	۴۷	۰/۰۰۰
	فرض بیشترین و بهترین استفاده	تعیین بیشترین و بهترین استفاده از دارایی غیرمالی مشکل است به‌خصوص وقتی با استفاده فعلی آن متفاوت باشد که یک چالش جدی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه است.	۹	۳/۷۳	۰/۸۹۳	۵/۶۵۷	۴۷	۰/۰۰۰
در اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه، تعیین مفروضات مورداستفاده به‌عنوان ورودی‌های لازم برای اندازه‌گیری با چه چالش‌هایی مواجه است؟	شرایط و موقعیت دارائی	تعیین موقعیت مکانی دارایی ازجمله چالش‌های اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌باشد.	۱۰	۳/۲۵	۰/۸۸۷	۱/۹۵۲	۴۷	۰/۰۵۷
		تعیین وضعیت دارایی ازجمله چالش‌های اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌باشد.	۱۱	۳/۶۵	۰/۸۶۳	۵/۱۸۷	۴۷	۰/۰۰۰
	نرخ تنزیل	تعیین نرخ تنزیل یکی از مشکلات اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه است.	۱۲	۴/۰۰	۰/۷۹۹	۸/۶۷۲	۴۷	۰/۰۰۰
		امکان همپوشانی در یک مدل ارزشیابی بین تعدیل نرخ تأمین مالی و تعدیلات برای ریسک اعتباری طرف مقابل و ریسک اعتباری خود واحد تجاری به این دلیل رخ می‌دهد که تکنیک‌های تنزیل هزینه تأمین مالی معمولاً هر دو مؤلفه نقدینگی و اعتبار را در برمی‌گیرند و ممکن است تفکیک آن‌ها دشوار باشد.	۱۳	۳/۴۰	۰/۷۶۵	۳/۵۸۷	۴۷	۰/۰۰۱
	ویژگی‌ها و مفروضات فعالان بازار	بیشتر مفروضات برای اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه را می‌توان از داده‌های بازار استخراج نمود.	۱۴	۳/۱۰	۰/۹۷۳	۰/۷۴۲	۴۷	۰/۴۶۲
		برای مفروضات مدیریت ریسک به سهولت از داده‌های بازار می‌توان استفاده کرد.	۱۵	۳/۱۰	۰/۹۰۵	۰/۷۹۸	۴۷	۰/۴۲۹
		مفروضات مورداستفاده در سطح سه ارزش منصفانه می‌تواند مبتنی بر داده‌های عینی بازار باشد	۱۶	۳/۳۸	۰/۹۵۹	۲/۷۰۸	۴۷	۰/۰۰۹
	تشخیص سطح سه ارزش منصفانه از سایر سطوح	تشخیص سطح سه ارزش منصفانه از سطوح یک و دو به‌سختی میسر است.	۱۷	۳/۱۰	۰/۹۹۴	۰/۷۲۶	۴۷	۰/۴۷۲

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

سؤال پژوهش	مؤلفه اصلی	گزاره‌ها	شماره گزاره	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
	ویژگی‌های بازار	بسیاری از دارایی‌هایی که نیاز به نصب دارند، به‌طورکلی به ارزیابی ارزش منصفانه بر اساس ورودی‌های سطح سه نیاز دارند.	۱۸	۳/۳۱	۰/۸۵۴	۲/۵۳۴	۴۷	۰/۰۱۵
		درصورتی‌که هزینه‌های نصب قابل‌توجه باشند، درج هزینه‌های نصب در ارزیابی ارزش منصفانه ممکن است منجر به طبقه‌بندی اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه شود.	۱۹	۳/۴۲	۰/۹۶۴	۲/۹۹۵	۴۷	۰/۰۰۴
		حجم و سطح فعالیت به‌تنهایی نمی‌تواند تعیین‌کننده فعال بودن بازار باشد.	۲۰	۳/۳۵	۰/۸۳۸	۲/۹۲۹	۴۷	۰/۰۰۵
		نقدینگی موجود در بازار بر اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه مؤثر است.	۲۱	۳/۵۶	۰/۷۴۱	۵/۲۵۹	۴۷	۰/۰۰۰
	ویژگی‌های معامله	وضوح معاملات و تراکنش‌ها برای سطح سه ارزش منصفانه ضروری است.	۲۲	۳/۵۶	۰/۷۴۱	۵/۲۵۹	۴۷	۰/۰۰۰
		وضوح، روشنی و شفافیت اطلاعات در سطح سه ارزش منصفانه بسیار کم است.	۲۳	۳/۷۷	۰/۹۰۵	۵/۹۰۲	۴۷	۰/۰۰۰
		تخمین و برآورد از چالش‌های اصلی سطح سه ارزش منصفانه است.	۲۴	۴/۰۶	۰/۷۸۳	۹/۴۰۲	۴۷	۰/۰۰۰
	عدم قطعیت تخمین‌ها و فقدان داده‌های عینی	عدم قطعیت بیشتر تخمین‌ها و فقدان داده‌های عینی بازار ممکن است شرکت‌ها را ملزم به تغییر تکنیک‌های ارزش‌گذاری و استفاده از تخمین‌ها و مفروضات بیشتر کند که این امر ممکن است منجر به ارزیابی بیشتر سطح سه ارزش منصفانه شود.	۲۵	۳/۷۱	۰/۷۴۳	۶/۶۰۹	۴۷	۰/۰۰۰
	تکنیک‌های ارزشیابی	در صورت وجود عدم اطمینان قابل‌ملاحظه در اندازه‌گیری، تعدیل بابت ریسک ضروری است و این می‌تواند قابلیت مقایسه و یکنواختی تعیین ارزش منصفانه را تحت تأثیر قرار دهد.	۲۶	۳/۶۷	۰/۷۲۴	۶/۳۷۶	۴۷	۰/۰۰۰
		استفاده از تکنیک ارزشیابی با رویکرد درآمد بهترین تکنیک ارزشیابی در اندازه‌گیری سطح سه است.	۲۷	۳/۲۷	۰/۷۹۲	۲/۳۶۹	۴۷	۰/۰۲۲
		وجود ریسک‌های اطلاعاتی بالا و مستعد دست‌کاری بیشتر توسط مدیریت، از ویژگی‌های سطح سه ارزش منصفانه است.	۲۸	۳/۸۳	۰/۸۰۸	۷/۱۴۸	۴۷	۰/۰۰۰
	ریسک دست‌کاری و اختیارات مدیریت	افزایش درجه اختیارات مدیریتی از پیچیدگی‌های پیاده‌سازی آبگم شماره ۱۳ (IFRS13) در سطح سه ارزش منصفانه است.	۲۹	۳/۷۵	۰/۸۳۸	۶/۲۰۱	۴۷	۰/۰۰۰
		به‌کارگیری قضاوت‌های شخصی از پیچیدگی‌های پیاده‌سازی آبگم شماره ۱۳ در سطح سه ارزش منصفانه می‌باشد.	۳۰	۳/۹۴	۰/۷۲۷	۸/۹۳۹	۴۷	۰/۰۰۰
		انعکاس مفروضات مدیریت در مورد ویژگی‌های بازار دارایی‌ها و بدهی‌ها مبنای مناسب تعیین ارزش منصفانه در سطح سه می‌باشد.	۳۱	۳/۲۳	۰/۹۰۵	۱/۷۵۵	۴۷	۰/۰۸۶
		آسیب‌پذیر بودن و قابلیت دست‌کاری ناشی از استفاده از مفروضات ذهنی از پیچیدگی اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه می‌باشد.	۳۲	۴/۰۰	۰/۶۸۴	۱۰/۱۲۶	۴۷	۰/۰۰۰
		سطح تفکیک یا تجمیع دارایی‌ها یا بدهی‌ها در تعیین واحد حساب ممکن است متأثر از صلاحدید مدیریت باشد.	۳۳	۳/۷۳	۰/۸۱۸	۰/۸۱۸	۴۷	۰/۰۰۰
	ارزیابی ریسک اعتباری	ابزارهای مشتقه، به دلیل ماهیت خود، چالش‌های خاصی را برای ارزیابی ریسک اعتباری واحد تجاری و طرف مقابل ایجاد می‌کنند.	۳۴	۳/۷۱	۰/۸۹۸	۵/۴۶۴	۴۷	۰/۰۰۰

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

سؤال پژوهش	مؤلفه اصلی	گزاره‌ها	شماره گزاره	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
	هزینه‌های پیاده‌سازی سطح سه	الزام آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۴۹ ق.م.م. م به استفاده از کارشناسان رسمی دادگستری برای تجدید ارزیابی، هزینه‌های استفاده از سطح سه ارزش منصفانه را افزایش می‌دهد.	۳۵	۳/۴۲	۱/۰۲۸	۲/۸۰۸	۴۷	۰/۰۰۷
		۳. چالش‌های مرتبط با افشائیات						
افشائیات ارزش منصفانه در سطح سه با چه چالش‌هایی مواجه است؟	تهیه صورت تطبیق مانده ابتدا و پایان دوره در اندازه‌گیری‌های متناوب	تشریح تکنیک یا تکنیک‌های ارزشیابی و داده‌های ورودی مورداستفاده در اندازه‌گیری ارزش منصفانه ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۳۶	۳/۴۶	۰/۸۷۴	۳/۶۳۲	۴۷	۰/۰۰۱
		تشریح اطلاعات کمّی درباره داده‌های ورودی بااهمیت غیرقابل مشاهده مورداستفاده در اندازه‌گیری ارزش منصفانه ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۳۷	۳/۶۳	۱/۰۰۳	۴/۳۱۹	۴۷	۰/۰۰۰
		تهیه صورت تطبیق مانده‌های ابتدا و پایان دوره، برای اندازه‌گیری‌های متناوب ارزش منصفانه که در سطح سه سلسله‌مراتب ارزش منصفانه طبقه‌بندی می‌شود، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۳۸	۳/۴۴	۰/۹۴۳	۳/۲۱۴	۴۷	۰/۰۰۲
		تشریح حساسیت اندازه‌گیری ارزش منصفانه به تغییرات ممکن و معقول در داده‌های ورودی غیرقابل مشاهده، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۳۹	۳/۶۰	۰/۸۹۳	۴/۶۸۷	۴۷	۰/۰۰۰
		تشریح روش‌ها و مفروضات مورداستفاده در تهیه تحلیل حساسیت، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴۰	۳/۴۶	۱/۰۱۰	۳/۱۴۵	۴۷	۰/۰۰۳
		تشریح اطلاعات مقداری (کمی) در مورد انتقال بین سطح دو و سه، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴۱	۳/۲۱	۰/۹۸۸	۱/۴۶۰	۴۷	۰/۱۵۱
		توصیف تغییر در تکنیک‌های ارزش‌گذاری و دلایل آن، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴۲	۳/۳۵	۱/۰۴۱	۲/۳۵۶	۴۷	۰/۰۲۳
		تشریح تحلیل حساسیت کمی (مقداری) برای ابزارهای مالی، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴۳	۳/۳۵	۰/۹۷۸	۲/۵۰۸	۴۷	۰/۰۱۶
		٤. راهکارهای بهبود استفاده از اندازه‌گیری‌های سطح سه						
راهکارهای بهبود استفاده از سطح ۳ ارزش منصفانه چیست؟	تدوین رهنمود تعیین واحد حساب توسط سازمان حسابرسی یا جامعه حسابداری رسمی	تدوین یک رهنمود یا دستورالعمل توسط کمیته فنی سازمان حسابرسی یا جامعه حسابداران رسمی موجب یکنواختی در تعیین واحد حساب خواهد شد.	۴۴	۳/۹۲	۰/۷۶۷	۸/۲۷۸	۴۷	۰/۰۰۰
	تجدید ارزیابی دارایی‌ها	تجدید ارزیابی‌های دارایی‌ها در ایران که توسط کارشناسان رسمی دادگستری صورت می‌گیرد، انعکاس مطلوبی از ارزش منصفانه آن دارایی‌ها است.	۴۵	۲/۹۰	۱/۰۹۶	-۰/۶۵۸	۴۷	۰/۵۱۴
	الزام آیین‌نامه اجرای ماده ۱۴۹ ق. م.م	الزام آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴۹ ق. م. م برای استفاده از کارشناسان رسمی دادگستری برای تجدید ارزیابی موجب بهبود قابلیت اتکا و یکنواختی در تعیین ارزش منصفانه می‌شود.	۴۶	۳/۲۱	۰/۸۹۸	۱/۶۰۷	۴۷	۰/۱۱۵
	آموزش‌های فنی و تکنیکی	ارائه آموزش‌های فنی و تکنیکی به حسابداران شرکت‌ها و حسابرسان می‌تواند به اجرای سطح سه ارزش منصفانه کمک کند.	۴۷	۴/۱۳	۰/۷۰۳	۱۱/۰۸۲	۴۷	۰/۰۰۰
	الزامات جدید سازمان بورس و اوراق بهادار در رابطه با محتوای گزارش کارشناسی تجدید ارزیابی	وضع الزامات جدید سازمان بورس و اوراق بهادار در خصوص محتوای گزارش‌های کارشناسان رسمی دادگستری به‌منظور تجدید ارزیابی، می‌تواند به رعایت الزامات افشا در سطح سه ارزش منصفانه کمک کند.	۴۸	۳/۹۰	۰/۸۵۷	۷/۲۴۶	۴۷	۰/۰۰۰

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

سؤال پژوهش	مؤلفه اصلی	گزاره‌ها	شماره گزاره	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
	افزایش یکنواختی گزارش کارشناسی	کانون کارشناسان رسمی دادگستری برای افزایش یکنواختی کارشناسی، لازم است بانک اطلاعاتی از اطلاعات پایه‌ای که مبنای مفروضات ارزش منصفانه در سطح سه قرار می‌گیرد، ایجاد و به‌روز نماید.	۴۹	۴/۰۲	۰/۶۹۹	۱۰/۱۱۵	۴۷	۰/۰۰۰
	مشکلات مالیاتی استفاده از ارزش منصفانه	با توجه به ماده ۱۴۹ ق.م.م و رأی دیوان عدالت اداری مبنی بر عدم دریافت مالیات از تجدید ارزیابی سرمایه‌گذاری در سهام شرکت‌ها، مشکل مالیاتی استفاده از ارزش منصفانه در گزارشگری مالی کاملاً مرتفع شده است.	۵۰	۳/۲۱	۰/۹۶۷	۱/۴۹۳	۴۷	۰/۱۴۲
	تعیین واحد حساب	واحد حساب بهتر است به‌جای کارشناس ارزش‌گذاری توسط مدیریت تعیین شود.	۵۱	۲/۶۳	۱/۱۲۳	-۲/۳۱۴	۴۷	۰/۰۲۵
	فرض بیشترین و بهترین استفاده	بهترین فرض برای تعیین ارزش منصفانه استفاده فعلی دارایی است.	۵۲	۳/۵۰	۰/۹۶۸	۳/۵۸۰	۴۷	۰/۰۰۱
	نرخ تنزیل	محدودیت‌های قراردادی مدت‌دار را می‌توان با نرخ تنزیل مناسب در تعیین ارزش منصفانه منظور کرد.	۵۳	۳/۶۹	۰/۶۸۹	۶/۹۱۳	۴۷	۰/۰۰۰
	تعدیل گزارش کارشناسی در جهت اهداف افشا	تعدیل گزارش کارشناسان رسمی دادگستری برای درج اطلاعاتی که مبنای افشاهای لازم طبق استاندارد می‌باشد، مشکل جدی نمی‌باشد.	۵۴	۳/۰۲	۱/۰۰۰	۰/۱۴۴	۴۷	۰/۸۸۶

نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۳ نشان می‌دهد به‌جز گزاره شماره ۶، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۳۱، ۴۱، ۴۵، ۴۶، ۵۰ و ۵۴ که دارای سطح معناداری بیشتر از ۵ درصد هستند و فاقد معناداری بوده و نشان‌دهنده عدم موافقت پاسخ‌دهندگان با گزاره‌های مذکور می‌باشد، سطح معناداری سایر گزاره‌ها کمتر از ۵ درصد بوده که بیانگر معناداری آن‌هاست.

با توجه به میانگین ۳/۷۵ و ۳/۶۹ گزاره‌های شماره ۱ و ۳ در سؤال اول پژوهش، با توجه به اینکه دو میانگین مذکور بالاتر از ۳ می‌باشند نشان می‌دهد که بیشتر پاسخ‌دهندگان بر دشواری تعیین واحد حساب در سطح سه نسبت به سطح یک و دو و همچنین دشواری تخصیص ارزش منصفانه به اجزای یک واحد حساب هنگامی‌که آن واحد حساب یک واحد مولد وجه نقد باشد، اتفاق‌نظر دارند. در نتیجه با حرکت از سطح یک به سمت سطح سه دشواری تعیین واحد حساب بیشتر خواهد شد.

وجود تخمین و برآورد در سطح سه با میانگین ۴/۰۶، مشکل تعیین نرخ تنزیل در اندازه‌گیری سطح سه و آسیب‌پذیر بودن و قابلیت دستکاری ناشی از استفاده از مفروضات ذهنی هرکدام با میانگین ۴ ازجمله گزاره‌هایی بودند که در سؤال دوم پژوهش بالاترین میانگین را در بین کلیه چالش‌ها به خود اختصاص داده و بیانگر اجماع پاسخ‌دهندگان بر چالش‌برانگیز بودن این گزاره‌هاست؛ بنابراین با توجه به اینکه با حرکت از سمت سطح یک به سمت سطح سه میزان تخمین و برآورد و همچنین مفروضات ذهنی اعمال شده توسط مدیریت در اندازه‌گیری ارزش منصفانه بیشتر می‌گردد، اتکاپذیری اطلاعات کاهش و احتمال وقوع دستکاری نیز هم‌زمان افزایش می‌یابد.

در سؤال سوم پژوهش، تشریح اطلاعات کمی در خصوص ورودی‌های بااهمیت غیرقابل مشاهده با میانگین ۳/۶۳ و تشریح حساسیت اندازه‌گیری ارزش منصفانه به تغییرات ممکن و معقول در داده‌های ورودی غیرقابل مشاهده با میانگین ۳/۶۰ بالاترین میانگین در بین سایر چالش‌های افشا را داشته و از چالش‌های اساسی در بین سایر موارد در این دسته است.

درنهایت در بین کلیه راهکارهای ارائه‌شده، ارائه آموزش‌های فنی و تکنیکی به حسابداران و حسابرسان با میانگین ۴/۱۳، ایجاد و به‌روزرسانی بانک اطلاعاتی از اطلاعات پایه‌ای مبنای مفروضات ارزش منصفانه در سطح سه توسط کارشناسان رسمی دادگستری به‌منظور ایجاد یکنواختی در کارشناسی با میانگین ۴/۰۲، تدوین رهنمود یا دستورالعمل توسط کمیته فنی سازمان حسابرسی یا جامعه حسابداران رسمی به‌منظور ایجاد یکنواختی در تعیین واحد حساب با میانگین ۳/۹۲ و وضع الزامات جدید توسط سازمان بورس و اوراق بهادار در خصوص محتوای گزارشات کارشناسان رسمی دادگستری به‌منظور تجدید ارزیابی دارایی‌ها با میانگین ۳/۹ به ترتیب به‌عنوان بهترین راهکاری پیشنهادی شناسایی شدند.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

اولویت‌بندی چالش‌ها و راهکارها

در این پژوهش ابعاد مختلفی از چالش‌های پیاده‌سازی سطح سه ارزش منصفانه و همچنین راهکارها جهت بهبود استفاده از اندازه‌گیری‌ها در این سطح شناسایی شد. از آزمون فریدمن[1] جهت اولویت‌بندی و شناسایی مهم‌ترین چالش‌ها به‌منظور تمرکز بر آن‌ها و از سوی دیگر شناسایی بهترین راهکارها در راستای برطرف نمودن چالش‌های مذکور استفاده گردید. در این آزمون هر چه میانگین رتبه بزرگ‌تر باشد، اهمیت آن گزاره از دیدگاه پاسخ‌دهندگان بیشتر است. نتایج حاصل از انجام این آزمون بر روی گزاره‌ها به تفکیک هر یک از سؤالات پژوهش در جدول ۴ ارائه شده است. گزاره‌های دارای میانگین بالاتر در ردیف‌های اول هر مجموعه قرار گرفته‌اند.

جدول (۴): اولویت‌بندی چالش‌ها و راهکارهای اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه

رتبه	شرح	میانگین رتبه
	رتبه‌بندی چالش‌های مربوط به واحد حساب در سطح سه ارزش منصفانه	
۱	تشخیص واحد حساب برای سطح سه دشوارتر از سطح یک و دو می‌باشد.	۲/۱۵
۲	تخصیص ارزش منصفانه به هر یک از دارایی‌ها و بدهی‌های تشکیل‌دهنده آن وقتی واحد حساب گروهی از دارایی‌ها و بدهی‌ها همانند واحد مولد وجه نقد است، یک چالش جدی کاربرد استاندارد در سطح سه است.	۲/۰۲
۳	واحد حساب برای دارایی‌ها و بدهی‌ها در سطح سه نسبت به سطح یک و دو به‌وضوح مشخص نیست.	۱/۸۳
	رتبه‌بندی چالش‌های مربوط به مفروضات اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه	
۱	تخمین و برآورد از چالش‌های اصلی سطح سه ارزش منصفانه است.	۲۱/۶۳
۲	آسیب‌پذیر بودن و قابلیت دست‌کاری ناشی از استفاده از مفروضات ذهنی از پیچیدگی اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه می‌باشد.	۲۰/۹۲
۳	تعیین نرخ تنزیل یکی از مشکلات اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه است.	۲۰/۹۱
۴	به‌کارگیری قضاوت‌های شخصی از پیچیدگی‌های پیاده‌سازی آبگم ۱۳ در سطح سه ارزش منصفانه می‌باشد.	۲۰/۳۶
۵	وجود ریسک‌های اطلاعاتی بالا و مستعد دست‌کاری بیشتر توسط مدیریت، از ویژگی‌های سطح سه ارزش منصفانه است.	۱۹/۵۲
۶	وضوح، روشنی و شفافیت اطلاعات در سطح سه ارزش منصفانه بسیار کم است.	۱۹/۰۳
۷	استاندارد حسابداری شماره ۴۲ با تعیین واحد حساب باعث بهبود اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌شود.	۱۸/۶۸
۸	تعیین بیشترین و بهترین استفاده از دارایی غیرمالی مشکل است به‌خصوص وقتی با استفاده فعلی آن متفاوت باشد که یک چالش جدی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه است.	۱۸/۵۴
۹	سطح تفکیک یا تجمیع دارایی‌ها یا بدهی‌ها در تعیین واحد حساب ممکن است متأثر از صلاحدید مدیریت باشد.	۱۸/۳۹
۱۰	افزایش درجه اختیارات مدیریتی از پیچیدگی‌های پیاده‌سازی آبگم ۱۳ در سطح سه ارزش منصفانه است.	۱۸/۳۳
۱۱	ابزارهای مشتقه، به دلیل ماهیت خود، چالش‌های خاصی را برای ارزیابی ریسک اعتباری واحد تجاری و طرف مقابل ایجاد می‌کنند.	۱۸/۲۹
۱۲	تعیین وضعیت دارایی ازجمله چالش‌های اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌باشد.	۱۷/۵۳
۱۳	عدم قطعیت بیشتر تخمین‌ها و فقدان داده‌های عینی بازار ممکن است شرکت‌ها را ملزم به تغییر تکنیک‌های ارزش‌گذاری و استفاده از تخمین‌ها و مفروضات بیشتر کند که این امر ممکن است منجر به ارزیابی بیشتر سطح سه ارزش منصفانه شود.	۱۷/۵۲
۱۴	محدودیت در تغییر کاربری دارایی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه دارایی تأثیر دارد.	۱۷/۴۵
۱۵	محدودیت در انتقال بدهی مالی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه بدهی تأثیر دارد.	۱۷/۴۴
۱۶	در صورت وجود عدم اطمینان قابل‌ملاحظه در اندازه‌گیری، تعدیل بابت ریسک ضروری است و این می‌تواند قابلیت مقایسه و یکنواختی تعیین ارزش منصفانه را تحت تأثیر قرار دهد.	۱۷/۳۶
۱۷	وضوح معاملات و تراکنش‌ها برای سطح سه ارزش منصفانه ضروری است.	۱۶/۵۸
۱۸	نقدینگی موجود در بازار بر اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه مؤثر است.	۱۶/۴۰
۱۹	مفروضات مورداستفاده در سطح سه ارزش منصفانه می‌تواند مبتنی بر داده‌های عینی بازار باشد	۱۵/۲۷
۲۰	الزام آیین‌نامه اجرائی ماده ۱۴۹ ق.م. م به استفاده از کارشناسان رسمی دادگستری برای تجدید ارزیابی، هزینه‌های استفاده از سطح سه ارزش منصفانه را افزایش می‌دهد.	۱۵/۱۹
۲۱	درصورتی‌که هزینه‌های نصب قابل‌توجه باشند، درج هزینه‌های نصب در ارزیابی ارزش منصفانه ممکن است منجر به طبقه‌بندی اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه شود.	۱۵/۰۸
۲۲	محدودیت فروش یا انتقال دارایی به دلیل وثیقه بودن آن یک ویژگی چالشی در تعیین ارزش منصفانه دارایی است.	۱۴/۸۶
۲۳	حجم و سطح فعالیت به‌تنهایی نمی‌تواند تعیین‌کننده فعال بودن بازار باشد.	۱۴/۷۶
۲۴	بسیاری از دارایی‌هایی که نیاز به نصب دارند، به‌طورکلی به ارزیابی ارزش منصفانه بر اساس ورودی‌های سطح سه نیاز دارند.	۱۴/۰۵
۲۵	امکان همپوشانی در یک مدل ارزشیابی بین تعدیل نرخ تأمین مالی و تعدیلات برای ریسک اعتباری طرف مقابل و ریسک اعتباری خود واحد تجاری به این دلیل رخ می‌دهد که تکنیک‌های تنزیل هزینه تأمین مالی معمولاً هر دو مؤلفه نقدینگی و اعتبار را در برمی‌گیرند و ممکن است تفکیک آن‌ها دشوار باشد.	۱۴/۱۷
۲۶	انعکاس مفروضات مدیریت در مورد ویژگی‌های بازار دارایی‌ها و بدهی‌ها مبنای مناسب تعیین ارزش منصفانه در سطح سه می‌باشد.	۱۳/۸۳
۲۷	استفاده از تکنیک ارزشیابی با رویکرد درآمد بهترین تکنیک ارزشیابی در اندازه‌گیری سطح سه است.	۱۳/۶۵

[1] Friedman Test

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

۲۸	تعیین موقعیت مکانی دارایی ازجمله چالش‌های اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌باشد.	۱۳/۴۱
۲۹	بیشتر مفروضات برای اندازه‌گیری در سطح سه ارزش منصفانه را می‌توان از داده‌های بازار استخراج نمود.	۱۳/۹۸
۳۰	برای مفروضات مدیریت ریسک به سهولت از داده‌های بازار می‌توان استفاده کرد.	۱۲/۸۱
۳۱	تشخیص سطح سه ارزش منصفانه از سطوح یک و دو به‌سختی میسر است.	۱۲/۴۷
۳۲	محدودیت‌های مرتبط با دارایی یا بدهی را می‌توان به سهولت از محدودیت‌های مرتبط با واحد تجاری تشخیص داد.	۱۰/۵۹
	رتبه‌بندی چالش‌های مربوط به افشائیات در سطح سه ارزش منصفانه	
۱	تشریح اطلاعات کمّی درباره داده‌های ورودی بااهمیت غیرقابل مشاهده مورداستفاده در اندازه‌گیری ارزش منصفانه ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴/۹۲
۲	تشریح حساسیت اندازه‌گیری ارزش منصفانه به تغییرات ممکن و معقول در داده‌های ورودی غیرقابل مشاهده، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴/۸۰
۳	تهیه صورت تطبیق مانده‌های ابتدا و پایان دوره، برای اندازه‌گیری‌های متناوب ارزش منصفانه که در سطح سه سلسله‌مراتب ارزش منصفانه طبقه‌بندی می‌شود، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴/۶۴
۴	تشریح روش‌ها و مفروضات مورداستفاده در تهیه تحلیل حساسیت، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴/۵۷
۵	تشریح تکنیک یا تکنیک‌های ارزشیابی و داده‌های ورودی مورداستفاده در اندازه‌گیری ارزش منصفانه ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴/۵۲
۶	توصیف تغییر در تکنیک‌های ارزش‌گذاری و دلایل آن، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴/۳۶
۷	تشریح تحلیل حساسیت کمی (مقداری) برای ابزارهای مالی، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴/۲۶
۸	تشریح اطلاعات مقداری (کمی) در مورد انتقال بین سطح دو و سه، ازجمله چالش‌های افشائیات سطح سه ارزش منصفانه است.	۴/۲۶
	رتبه‌بندی راه‌کارهای بهبود استفاده از سطح سه ارزش منصفانه	
۱	ارائه آموزش‌های فنی و تکنیکی به حسابداران شرکت‌ها و حسابرسان می‌تواند به اجرای سطح سه ارزش منصفانه کمک کند.	۷/۸۸
۲	کانون کارشناسان رسمی دادگستری برای افزایش یکنواختی کارشناسی، لازم است بانک اطلاعاتی از اطلاعات پایه‌ای که مبنای مفروضات ارزش منصفانه در سطح سه قرار می‌گیرد، ایجاد و به‌روز نماید.	۷/۵۶
۳	وضع الزامات جدید سازمان بورس و اوراق بهادار در خصوص محتوای گزارش‌های کارشناسان رسمی دادگستری به‌منظور تجدید ارزیابی، می‌تواند به رعایت الزامات افشا در سطح سه ارزش منصفانه کمک کند.	۷/۲۲
۴	تدوین یک رهنمود یا دستورالعمل توسط کمیته فنی سازمان حسابرسی یا جامعه حسابداران رسمی موجب یکنواختی در تعیین واحد حساب خواهد شد.	۷/۱۷
۵	محدودیت‌های قراردادی مدت‌دار را می‌توان با نرخ تنزیل مناسب در تعیین ارزش منصفانه منظور کرد.	۶/۵۶
۶	بهترین فرض برای تعیین ارزش منصفانه استفاده فعلی دارایی است.	۶/۲۴
۷	الزام آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴۹ ق. م. م برای استفاده از کارشناسان رسمی دادگستری برای تجدید ارزیابی موجب بهبود قابلیت اتکا و یکنواختی در تعیین ارزش منصفانه می‌شود.	۵/۰۹
۸	با توجه به ماده ۱۴۹ ق.م.م و رأی دیوان عدالت اداری مبنی بر عدم دریافت مالیات از تجدید ارزیابی سرمایه‌گذاری در سهام شرکت‌ها، مشکل مالیاتی استفاده از ارزش منصفانه در گزارشگری مالی کاملاً مرتفع شده است.	۵/۰۳
۹	تعدیل گزارش کارشناسان رسمی دادگستری برای درج اطلاعاتی که مبنای افشاهای لازم طبق استاندارد می‌باشد، مشکل جدی نمی‌باشد.	۴/۷۳
۱۰	تجدید ارزیابی‌های دارایی‌ها در ایران که توسط کارشناسان رسمی دادگستری صورت می‌گیرد، انعکاس مطلوبی از ارزش منصفانه آن دارایی‌ها است.	۴/۵۷
۱۱	واحد حساب بهتر است به‌جای کارشناس ارزش‌گذاری توسط مدیریت تعیین شود.	۳/۹۵

همان‌گونه که مشاهده می‌گردد مهم‌ترین چالش‌ها در تعیین واحد حساب (سؤال اول پژوهش) دشواری تشخیص واحد حساب در سطح سه نسبت به سطح یک و دو است.

در سؤال دوم پژوهش، مهم‌ترین چالش‌ها شامل تعیین مفروضات اندازه‌گیری، وجود تخمین و برآورد در سطح سه و آسیب‌پذیر بودن و قابلیت دستکاری ناشی از استفاده از مفروضات ذهنی در این سطح می‌باشد. علت اهمیت این چالش‌ها از دیدگاه پاسخ‌دهندگان افزایش خطا در اندازه‌گیری ارزش منصفانه با توجه به افزایش اختیارات مدیریت و اعمال جانب‌داری توسط وی در اندازه‌گیری‌های این سطح می‌باشد که منجر به مخدوش شدن ترازنامه و در نتیجه اتخاذ تصمیمات نادرست توسط استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی می‌گردد. همچنین کم‌اهمیت‌ترین چالش‌ها در این سؤال سهولت تشخیص محدودیت‌های مرتبط با دارایی یا بدهی از محدودیت مربوط به واحد تجاری و دشواری در تشخیص سطح سه ارزش منصفانه از سطح یک و دو می‌باشد.

در سؤال سوم پژوهش بااهمیت‌ترین چالش‌های افشا، تشریح اطلاعات کمی درباره داده‌های بااهمیت غیرقابل مشاهده مورداستفاده در اندازه‌گیری و تشریح حساسیت اندازه‌گیری ارزش منصفانه به تغییرات ممکن و معقول در داده‌های ورودی غیرقابل مشاهده می‌باشد. منظور از داده‌های با اهمیت غیرقابل مشاهده مفروضات مورد استفاده مدیریت در اندازه‌گیری می-

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

باشد که با توجه به غیرقابل مشاهده بودن این داده‌ها و نقش برجسته آن‌ها در اندازه‌گیری‌های سطح سه، افشا حساسیت اندازه‌گیری به تغییرات چنین داده‌هایی از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد. کم‌اهمیت‌ترین چالش‌ها در این سؤال تشریح حساسیت کمی برای ابزارهای مالی و تشریح اطلاعات مقداری در خصوص انتقال بین سطح دو و سه می‌باشد.

در سؤال چهارم پژوهش، اولویت راهکارها از دیدگاه پاسخ‌دهندگان، ارائه آموزش‌های فنی و تکنیکی به حسابداران و حسابرسان و ارائه بانک اطلاعاتی از مفروضات اندازه‌گیری توسط کانون کارشناسان رسمی دادگستری و پایین‌ترین اولویت راهکارها تشریح اطلاعات مقداری در رابطه با انتقال بین سطح سه و دو و تشریح تحلیل حساسیت مقداری برای ابزارهای مالی می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از نکات مهم در رابطه با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، کاربرد گسترده ارزش منصفانه در آن‌هاست که این امر حاصل رویکردی است که ویژگی قابلیت اتکا را از ویژگی‌های کیفی اصلی اطلاعات حسابداری در بیانیه مفهومی گزارشگری مالی شماره هشت حذف و آن را باصداقت در ارائه جایگزین نمود. همین امر موجب تخصیص وزن بالا به این خاصه در استانداردهای بین‌المللی گردیده است. ابگم شماره ۱۳ برای ارزش منصفانه سلسله مراتبی برحسب نوع ورودی‌های استفاده‌شده در اندازه‌گیری تعریف می‌کند. داده‌های ورودی غیرقابل مشاهده در سطح سه باید مفروضاتی که فعالان بازار هنگام قیمت‌گذاری دارایی یا بدهی بکار می‌گیرند، منعکس نماید. بر اساس یک بررسی اولیه، سطح سه ارزش منصفانه کاربرد گسترده‌تری در ایران دارد و انتظار می‌رود اندازه‌گیری و استفاده از ارزش منصفانه در سطح سه به‌واسطه کاربرد ورودی‌های غیرقابل مشاهده و احتمال دستکاری در مفروضات اندازه‌گیری با چالش‌های جدی مواجه باشد.

در این پژوهش چالش‌ها در سه مقوله واحد حساب، مفروضات اندازه‌گیری ارزش منصفانه (به‌جز واحد حساب) و افشا مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، کلیه چالش‌های مطرح‌شده به‌جز چالش‌های "سهولت تشخیص محدودیت‌های مرتبط با دارایی یا بدهی از محدودیت‌های مرتبط با واحد تجاری، تعیین موقعیت مکانی دارایی، استخراج بیشتر مفروضات اندازه‌گیری سطح سه از داده‌های بازار، استفاده از داده‌های بازار به‌عنوان مفروضات مدیریت ریسک، دشواری تشخیص سطح سه ارزش منصفانه از سطوح اول و دوم، انعکاس مفروضات مدیریت ریسک در خصوص ویژگی‌های بازار دارایی‌ها و بدهی‌ها به‌عنوان مبنای تعیین ارزش منصفانه" که همگی از جمله چالش‌های مربوط به تعیین مفروضات اندازه‌گیری بوده و همچنین چالش "تشریح اطلاعات مقداری در مورد انتقال بین سطح دو و سه" که ازجمله چالش‌های افشا در سطح سه می‌باشد، مورد پذیرش پاسخ‌دهندگان قرار گرفت لیکن در خصوص سطح اهمیت این موارد بین پاسخ‌دهندگان اختلاف‌نظرهایی وجود داشت. بدین ترتیب که مهم‌ترین چالش‌ها از دیدگاه پاسخ‌دهندگان در مقوله واحد حساب، " دشواری تشخیص واحد حساب برای سطح سه نسبت به سطح یک و دو، تخصیص ارزش منصفانه به هر یک از دارایی‌ها و بدهی‌ها تشکیل‌دهنده یک واحد مولد وجه نقد به‌عنوان یک واحد حساب" و مهم‌ترین چالش‌های مربوط به مقوله مفروضات اندازه‌گیری "وجود تخمین و برآورد در تعیین سطح سه ارزش منصفانه، آسیب‌پذیر بودن، قابلیت دستکاری ناشی از کاربرد مفروضات ذهنی در اندازه‌گیری، تعیین نرخ تنزیل" بوده و درنهایت مهم‌ترین چالش‌های افشا "تشریح اطلاعات کمی درباره داده‌های ورودی با اهمیت غیرقابل مشاهده مورد استفاده در اندازه‌گیری، تشریح حساسیت اندازه‌گیری به تغییرات ممکن و معقول در داده‌های ورودی غیرقابل مشاهده" که بر اساس متن استاندارد حسابداری ملی شماره ۴۲ ایران می‌باشد، شناسایی گردید.

در خصوص راهکارهای ارائه‌شده، پاسخ‌دهندگان با کلیه راهکارها به‌جز "انجام تجدید ارزیابی توسط کارشناسان رسمی دادگستری به‌عنوان انعکاس مطلوبی از ارزش منصفانه، بهبود قابلیت اتکا و یکنواختی ارزش منصفانه با استفاده از کارشناسان رسمی دادگستری طبق الزام ماده ۱۴۹ ق.م.م، مرتفع شدن مشکل مالیاتی استفاده از ارزش منصفانه به‌موجب عدم دریافت مالیات از تجدید ارزیابی سرمایه‌گذاری‌ها به‌موجب ماده ۱۴۹ ق.م.م، عدم وجود مشکل در اثر تعدیل گزارش کارشناسان رسمی دادگستری برای درج اطلاعات مبنای افشائیات طبق استاندارد" موافق بودند. لیکن از بین کلیه راهکارها، "ارائه آموزش‌های فنی و تکنیکی به حسابداران و حسابرسان، ایجاد بانک اطلاعاتی از مفروضات اندازه‌گیری ارزش منصفانه توسط کانون

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

کارشناسان رسمی دادگستری" به‌عنوان بهترین راهکارها شناسایی گردید. همچنین راهکارهای " تعیین واحد حساب توسط مدیریت به‌جای کارشناس ارزش‌گذاری، انجام تجدید ارزیابی دارایی توسط کارشناسان رسمی دادگستری به‌عنوان انعکاس مطلوبی از ارزش منصفانه" به‌عنوان راهکارهایی با آخرین اولویت شناسایی شد.

نتایج این پژوهش همانند پژوهش سلیمانی و محمودخانی (۱۳۹۸)، هرمانسون، کلر و روجاس[1] (۲۰۱۷) و گل‌محمدی و رحمانی (۱۳۹۷) نشان می‌دهد با توجه به ماهیت پیچیده برآوردهای ارزش منصفانه و کمبود دانش علمی و مهارت‌های حرفه‌ای افراد درگیر در حوزه گزارشگری مالی، وجود دستورالعمل‌ها یا رهنمودهای بیشتر منجر به بهبود عملکرد حسابداران، حسابرسان و افراد درگیر در فرآیند اندازه‌گیری و حسابرسی ارزش منصفانه شده و در این راستا تدوین رهنمودها توسط نهاد-های ناظر همانند کمیته فنی سازمان حسابرسی در ایران باید در کانون توجه قرار گیرد.

همچنین نتایج این پژوهش همانند پژوهش صورت گرفته توسط گل‌محمدی و رحمانی (۱۳۹۷) نشان می‌دهد از جمله مهم‌ترین چالش‌ها در اندازه‌گیری ارزش منصفانه، چالش‌های مربوط به مفروضات مورد استفاده فعالان بازار در هنگام ارزش‌گذاری بوده و بر اساس نتایج پژوهش مذکور چالش‌های مربوط به تعیین نرخ تنزیل و تعیین بیشترین و بهترین استفاده از دارایی‌های غیر مالی در بالاترین سطح اهمیت قرار گرفته که نتایج این پژوهش نیز بیانگر سطح اهمیت بالای این چالش‌ها است.

این پژوهش به دلیل محدودیت‌های ذاتی مربوط به ابزار پرسشنامه قادر به شناسایی کلیه چالش‌های مربوط به به‌کارگیری سطح سه ارزش منصفانه و همچنین کلیه راهکارها جهت بهبود استفاده از اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه نیست. همچنین با وجود توزیع الکترونیکی پرسشنامه به دلیل عدم دسترسی حضوری به افراد جامعه در شرایط همه‌گیری کرونا، این پژوهش به نتایج معناداری دست یافت به‌گونه‌ای که نگارندگان بر این باورند این نتایج می‌تواند چهار گروه حسابرسان، کارشناسان رسمی دادگستری، نهادهای قانون‌گذار و ناظر و همچنین دانشگاهیان را در دستیابی به اهداف خود، یاری رساند به این ترتیب که با مشخص نمودن نقاط پر چالش استاندارد و همچنین موارد مستعد دستکاری در ارزش‌گذاری، حسابرسان را در حسابرسی گزارشگری ارزش منصفانه کمک می‌نماید. آنچه را که دغدغه جامعه در حوزه ارزش‌گذاری بوده و نیازمند دقت بیشتر است، برای افراد فعال در حوزه ارزش‌گذاری روشن می‌نماید. توجه نهادهای قانون‌گذار را به نقاط پر ابهام و متوجه دستکاری در استاندارد جلب نموده و این نهادها را در تدوین قوانین در این حوزه‌ها یاری می‌رساند. همچنین با توجه به مشخص نمودن چالش‌ها در کنار ارائه راهکارها، جامعه دانشگاهی رشته حسابداری را در تدوین منابع آموزشی مناسب و تألیف پژوهش‌ها در حوزه‌های نیازمند توجه، کمک می‌نماید.

تدوین کتب به‌عنوان منبعی برای آموزش‌های فنی و تکنیکی حسابرسان و حسابداران، ایجاد بانک اطلاعاتی از اطلاعات‌پایه مبنای مفروضات اندازه‌گیری ارزش منصفانه توسط کانون کارشناسان رسمی دادگستری، وضع الزامات در خصوص محتوای گزارشات کارشناسان رسمی دادگستری توسط نهادهای ناظر از قبیل سازمان بورس و اوراق بهادار، تدوین دستورالعمل و رهنمود توسط کمیته فنی سازمان حسابرسی و جامعه حسابداران رسمی به‌منظور یکنواختی در تعیین مفروضات اندازه‌گیری از قبیل واحد حساب و... ازجمله پیشنهادات کاربردی شناسایی شده در این پژوهش می‌باشد.

پیشنهادات

با توجه به اهمیت مسئله پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و کاربرد گسترده ارزش منصفانه در این استانداردها، به نظر می‌رسد انجام مطالعات بیشتر به‌منظور هموار نمودن مسیر پیاده‌سازی استاندارد حسابداری ملی شماره۴۲ و شناسایی چالش‌های مرتبط با پیاده‌سازی این استاندارد منجر به روشن شدن ابعاد مختلف اجرای آن و به‌کارگیری هر چه سریع‌تر به‌منظور دستیابی به سیستم گزارشگری یکدست با نظام گزارشگری بین‌المللی می‌گردد. در نتیجه به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌گردد به‌منظور دستیابی به بینش دقیق‌تر در حوزه چالش‌ها و راهکارهای پیاده‌سازی استاندارد حسابداری ملی شماره۴۲ و به‌خصوص اندازه‌گیری سطح سه ارزش منصفانه، این پژوهش را به‌صورت کیفی و با انجام مصاحبه‌های عمیق انجام

[1] Hermanson, Kerler & Rojas

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

داده و نتایج آن را با این پژوهش مقایسه نمایند. همچنین با توجه به تفاوت در سطح اهمیت پیاده‌سازی اندازه‌گیری ارزش منصفانه در صنایع مختلف و همچنین متفاوت بودن چالش‌های پیاده‌سازی در آن‌ها، پیشنهاد می‌گردد چالش‌ها و راهکارهای پیاده‌سازی سطح سه ارزش منصفانه در صنایع مختلف (مانند بیمه و بانک و...) طی پژوهش‌های جداگانه‌ای موردبررسی قرار گیرد. شایان‌ذکر است از سال ۱۴۰۲ و پس از گذشت دو سال از اجرای استاندارد حسابداری ملی شماره۴۲، امکان پژوهش در زمینه بازنگری پس از اجرای استاندارد و نیز پژوهش‌های تجربی در خصوص این استاندارد وجود خواهد داشت.

محدودیت‌های پژوهش

با توجه به تاریخ اجرای استاندارد حسابداری ملی شماره۴۲ از ابتدای سال ۱۴۰۰، علی‌رغم انتخاب جامعه آماری به‌صورت هدفمند به نظر می‌رسد هنوز بینش دقیقی در خصوص چالش‌های پیاده‌سازی این استانداردها در دسترس نیست.

منابع

حجازی، رضوان؛ و شیدا میهمی. (۱۳۹۶). بررسی دیدگاه‌های متفاوت در تأثیر پذیرش استاندارد حسابداری ارزش منصفانه بر سود حسابداری. **پژوهش‌های تجربی حسابداری** ۲۴(۶): ۱۵۰-۱۲۷.

دانایی‌فرد، حسن؛ سید مهدی الوانی و عادل آذر. (۱۳۹۲). **روش‌شناسی پژوهش کمی در مدیریت: رویکردی جامع**. تهران: انتشارات صفار

دینار بر، مینا؛ رحمان ساعدی؛ فتاح بهزادیان و لیلا صفدریان. (۱۴۰۲). تدوین مدلی راهبردی از عوامل مؤثر بر حسابرسی برآوردهای حسابداری مبتنی بر ارزش منصفانه با استفاده از رویکرد مدل‌سازی بر اساس معادلات ساختاری. **فصلنامه حسابداری مالی** ۵۶(۱۴): ۷۸-۶۲.

رادی، یاسر؛ و غلامرضا پسیان. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر ارزش منصفانه در گزارشگری مالی بر توان پیش‌بینی کنندگی سود در رابطه با سودها و جریانات نقدی آتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. **پنجمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت و دومین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز**، تهران.

سازمان حسابرسی. (۱۳۹۹). **استاندارد حسابداری شماره ۴۲**. تهران.

سلیمانی امیری، غلامرضا؛ و مهناز محمودخانی. (۱۳۹۸). دیدگاه حسابرسان ایران در خصوص حسابرسی برآوردهای ارزش منصفانه. **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی** ۲۶(۲): ۲۷۸-۲۵۵.

صالح‌آبادی، رزا؛ و کاوه مهرانی. (۱۴۰۱). ارزش منصفانه: نقدها و چالش‌ها با رویکرد حسابداری انتقادی. **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی** ۲۹(۲): ۴۰۳-۲۵۹.

صفرزاده، محمدحسین. (۱۳۹۶). **راهنمای استاندارد گزارشگری مالی ۱۳ ارزش منصفانه**. چاپ دوم، تهران، سازمان حسابرسی.

طاهری، ماندانا؛ و علی رحمانی. (۱۳۹۶). بهای تمام‌شده یا ارزش منصفانه تسهیلات، کدام یک بر زیان اعتباری شبکه بانکی ایران مؤثرتر است؟. **فصلنامه پژوهش‌های پولی - بانکی** ۱۰(۳۳): ۵۰۸-۴۸۱.

علیمرادی، محمد؛ سعید علی‌احمدی و داریوش فروغی. (۱۳۹۸). تأثیر سطح خوش‌بینی و ریسک‌پذیری تصمیم‌گیرندگان بر تصمیم‌های فروش سرمایه‌گذاری با تأکید بر حسابداری ارزش منصفانه. **فصلنامه حسابداری مالی** ۴۵(۱۲): ۲۹-۱.

کرمی، غلامرضا؛ و سلمان بیک بشرویه. (۱۳۹۶). تدوین مدل پیاده‌سازی نظام ارزش‌های منصفانه در ایران با تأکید بر اندازه‌گیری. **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی** ۲۴(۴): ۵۹۶-۵۷۳.

گل محمدی، مریم؛ و علی رحمانی. (۱۳۹۷). شناسایی چالش‌های فنی به‌کارگیری ارزش منصفانه در گزارشگری مالی ایران: با تأکید بر الزامات IFRS13. **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی** ۲۵(۳): ۴۱۴-۳۸۷.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

Altamuro, J., & H. Zhang. (2013). The financial reporting of fair value based on managerial inputs versus market inputs: evidence from mortgage servicing rights. **Review of Accounting Studies** 18: 833-858.

Ayres, D.R. (2016). Fair value disclosures of level three assets and credit ratings. **Journal of accounting and public policy** 35(6): 635-653.

Bhattacharjee, S., K.K.Moreno & N.S. Wright. (2019). The impact of benchmark set composition on auditors' level 3 fair value judgments. **The Accounting Review** 94(6): 91-108.

Bick, P., S. Orlova & L. Sun. (2018). Fair value accounting and corporate cash holdings. **Advances in Accounting** 40: 98-110.

Emerson, D.J., K.E. Karim & R.W. Rutledge. (2010). Fair value accounting: A historical review of the most controversial accounting issue in decades. **Journal of Business & Economics Research (JBER)** 8(4).

Fortin, S., A. Hammami & M. Magnan. (2020). Fair value's effects on closed-end funds' discounts and premia: is level 3 the sole perpetrator?. **Managerial Finance** 46(8): 1001-1022.

Georgiou, O., & L. Jack. (2011). In pursuit of legitimacy: A history behind fair value accounting. **The British Accounting Review** 43(4): 311-323.

Glover, S.M., M.H. Taylor & Y.J. Wu. (2017). Current practices and challenges in auditing fair value measurements and complex estimates: Implications for auditing standards and the academy. Auditing: **A Journal of Practice & Theory** 36(1): 63-84.

Hermanson, S.D., W.A. Kerler III & J.D. Rojas. (2017). An Analysis of Auditors' Perceptions Related to Fair Value Estimates. **Journal of Corporate Accounting & Finance** 28(3): 18-37.

Huang, H.W., M. Dao & J.M. Fornaro. (2016). Corporate governance, SFAS 157 and cost of equity capital: evidence from US financial institutions. **Review of Quantitative Finance and Accounting** 46: 141-177.

Huang, H.W.S., Z.Y.A. Feng & A.A. Zaher. (2020). Fair value and economic consequences of financial restatements. **Finance Research Letters** 34: 101244.

Kašparovská, V., J. Gláserová & J. Laštůvková. (2014). An Evaluation of the Readiness for the Implementation of the IFRS 13 Standard and its Impacts on the Financial Reporting of the Banks. **Procedia Economics and Finance** 12: 288-295.

Kaya, C.T. (2013). Fair Value versus Historical Cost: which is actually more" Fair"?. **Journal of Accounting & Finance/Muhasebe ve Finansman Dergisi** (60).

Klynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG), (2020). **Fair value measurement handbook**. KPMG.

Lawrence, A., R. Sloan & Y. Sun. (2013). Non-discretionary conservatism: Evidence and implications. **Journal of Accounting and Economics** 56(2-3): 112-133.

Lifschutz, S. (2002). The effect of SFAS 115 on earnings management in the banking industry. **Journal of Applied Business Research (JABR)** 18(4).

Magnan, M., A. Menini & A. Parbonetti. (2015). Fair value accounting: information or confusion for financial markets?. **Review of Accounting Studies** 20: 559-591.

Maines, L.A., & J.M. Wahlen. (2006). The nature of accounting information reliability: Inferences from archival and experimental research. **Accounting Horizons** 20(4): 399-425.

Peng, S., & K. Bewley. (2010). Adaptability to fair value accounting in an emerging economy: A case study of China's IFRS convergence. **Accounting, Auditing & Accountability Journal** 23(8): 982-1011.

Penman, S.H. (2007). Financial reporting quality: is fair value a plus or a minus?. **Accounting and business research** 37(sup1): 33-44.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

Pompili, M., & M. Tutino. (2019). Fair value accounting and earning management: The impact of unobservable inputs on earning quality. Evidence from the US. **Corporate Ownership and Control** 16(2): 8-18.

Power, M. (2010). Fair value accounting, financial economics and the transformation of reliability. **Accounting and business research** 40(3): 197-210.

Song, C.J., W.B. Thomas & H. Yi. (2010). Value relevance of FAS No. 157 fair value hierarchy information and the impact of corporate governance mechanisms. **The accounting review** 85(4): 1375-1410.

The International Accounting Standards Board (IASB). (2011). **International Financial Reporting Standards** NO.13: Fair value measurement.

Tsalavoutas, I., P. André & L. Evans. (2012). The transition to IFRS and the value relevance of financial statements in Greece. **The British Accounting Review** 44(4): 262-277.

Vergauwe, S., & A. Gaeremynck. (2019). Do measurement-related fair value disclosures affect information asymmetry?. **Accounting and Business Research** 49(1): 68-94.

Wang, H., & J. Zhang. (2017). Fair value accounting and corporate debt structure. **Advances in Accounting**, 37: 46-57.

Xiao, J., G. Hu, N. Chan, M. Gao, D. Li, M. Pan, G. Wei & L. Zhao. (2017). **Fair Value Accounting in China: Implementation and Usefulness**. In Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW).

Yao, D.F.T., M. Percy & F. Hu. (2015). Fair value accounting for non-current assets and audit fees: Evidence from Australian companies. **Journal of Contemporary Accounting & Economics** 11(1): 31-45.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]